

Dr Beata Zyznarska-Dworczak
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
Wydział Zarządzania
Katedra Rachunkowości

Załącznik 2

Autoreferat
przedstawiający dorobek i osiągnięcia
naukowo-badawcze, dydaktyczne, popularyzatorskie
i organizacyjne

Poznań, kwiecień 2019

Spis treści

1. Imię i nazwisko	3
2. Posiadane dyplomy i stopnie naukowe	3
2.1. Dyplomy tytułów zawodowych i stopnia naukowego.....	3
2.2. Pozostałe dyplomy i certyfikaty	3
2.3. Dodatkowe informacje	3
3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych	4
4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki.....	4
4.1. Tytuł osiągnięcia naukowego.....	4
4.2. Omówienie celu naukowego wskazanego cyklu publikacji i osiągniętych wyników badań wraz z propozycją ich wykorzystania	5
4.2.1. Przesłanki wyboru tematu	5
4.2.2. Cele, przedmiot i zakres badań oraz tezy i hipotezy przyjęte w cyklu publikacji.....	8
4.2.3. Struktura i zawartość monografii oraz konstrukcja artykułów	10
4.2.4. Metody badawcze	16
4.2.5. Rezultaty poznawcze i wkład własny autorki cyklu publikacji do nauki.....	18
4.2.6. Bibliografia z cyklu publikacji wykorzystana w autoreferacie	28
5. Pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze	31
5.1. Charakterystyka ilościowa dorobku publikacyjnego	31
5.2. Obszary badawcze.....	32
5.3. Dodatkowe informacje	41
6. Działalność dydaktyczna, popularyzatorska i organizacyjna.....	42

1. Imię i nazwisko

Beata Zyznarska-Dworczak

2. Posiadane dyplomy i stopnie naukowe

2.1. Dyplomy tytułów zawodowych i stopnia naukowego

- 2004 Tytuł zawodowy magistra uzyskany w dniu 10 lutego 2004 r., potwierdzony dyplomem ukończenia z wynikiem celującym studiów magisterskich na Wydziale Ekonomii Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Wyróżnienie Dziekana Wydziału Ekonomii za wyniki w nauce. Temat pracy magisterskiej: *Funkcjonowanie rynku gazu ziemnego w Polsce i w krajach Unii Europejskiej*. Promotor pracy: prof. dr hab. Tadeusz Kowalski
- 2009 Stopień naukowy doktora nauk ekonomicznych w zakresie nauk o zarządzaniu nadany uchwałą Rady Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu w dniu 8 lipca 2009 r. Tytuł rozprawy doktorskiej: *Benchmarking w zarządzaniu kosztami dystrybucji gazu w Polsce*. Promotor pracy: prof. dr hab. Wiktor Gabrusewicz. Rozprawa doktorska wyróżniona w kategorii prac doktorskich przez Stowarzyszenie Księgowych w Polsce
- 2011 Uprawnienia zawodowe biegłego rewidenta nr 12318 nadane Uchwałą nr 227/4/2011 Krajowej Rady Biegłych Rewidentów w sprawie wpisu do rejestru biegłych rewidentów z dnia 13 września 2011 r.
- 2014 Tytuł zawodowy dyplomowanego księgowego nr z rejestru 732 nadany Uchwałą nr 732/110/2009 Zarządu Głównego Stowarzyszenia Księgowych w Polsce z dnia 6 maja 2014 r.

2.2. Pozostałe dyplomy i certyfikaty

- 2003 Certyfikat Goethe Institut *Zeugnis Zentrale Oberstufenprüfung (ZOP)* potwierdzający zaawansowany stopień znajomości języka niemieckiego; świadectwo umiejętności językowych w ramach przyznawania kwalifikacji do wykonywania zawodu nauczyciela z 27 czerwca 2003 r.
- 2005 Zaświadczenie ukończenia Studium Doskonalenia Pedagogicznego dla Nauczycieli Akademickich na Akademii Ekonomicznej w Poznaniu z dnia 20 kwietnia 2005 r.
- 2017 Zaświadczenie udziału w kursie języka angielskiego „General English. Poziom B2” (50h) dla pracowników Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu” z dnia 30 maja 2017 r.
- 2018 Zaświadczenie udziału w „Szkoleniu rozwijającym kompetencje do nauczania – Sztuka skutecznej prezentacji w języku angielskim” (40h) w ramach projektu „Podniesienie kompetencji dydaktycznych nauczycieli akademickich Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu” z dnia 12 stycznia 2018 r.
- 2018 Zaświadczenie udziału w „Specjalistycznym jednosemestralnym kursie języka angielskiego z *native speakerem* na potrzeby prowadzenia dydaktyki w obszarze ekonomii, zarządzania i finansów” (30h) w ramach projektu „Podniesienie kompetencji dydaktycznych nauczycieli akademickich Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu” z dnia 29 czerwca 2018 r.

2.3. Dodatkowe informacje

W wykazie dorobku (załącznik 4) umieściłam informacje o otrzymanej nagrodzie za rozprawę doktorską (II.H), o moim członkostwie (III.H), a także informacje o innych uzyskanych zaświadczeniach związanych z edukacją (III.Q).

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

- 09.2004 – 11.2010 Asystent w Katedrze Rachunkowości na Wydziale Zarządzania Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu
- 09.2010 – 06.2011 Umowy cywilnoprawne na prowadzenie zajęć na studiach podyplomowych na Wydziale Zarządzania Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu
- od 12.2010 – obecnie Adiunkt w Katedrze Rachunkowości Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki

4.1. Tytuł osiągnięcia naukowego

Jako osiągnięcie naukowe wynikające z art. 16 ust. 2 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. z 2017 r., poz. 1789) wskazuję cykl publikacji zatytułowany *Rachunkowość w koncepcji rozwoju zrównoważonego*, obejmujący jedną monografią oraz trzy artykuły:

I. Monografia:

Zyznarska-Dworczak, B. (2019). *Rachunkowość zrównoważona w ujęciu kognitywno-teoretycznym*. Poznań: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu. 369 stron. ISBN 978-83-66199-22-4. Recenzenci wydawniczy monografii:

Prof. zw. dr hab. Edward Nowak, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Wydział Zarządzania, Informatyki i Finansów, Instytut Rachunkowości, Katedra Rachunku Kosztów, Rachunkowości Zarządczej i Controllingu;

Dr hab. Arleta Szadziewska, prof. UG, Uniwersytet Gdański, Wydział Zarządzania, Katedra Rachunkowości

II. Artykuły:

- Artykuł nr 1:** Fijałkowska, J., Zyznarska-Dworczak, B. i Garszka, P. (2017). The relation between the CSR and the accounting information system data in Central and Eastern European (CEE) countries – the evidence of the Polish financial institutions. *Journal of Accounting and Management Information Systems*, 16(4), 490-521. doi: 10.24818/jamis.2017.04004 (czasopismo z listy ERIH, całkowity h-index 26)
- Artykuł nr 2:** Fijałkowska, J., Zyznarska-Dworczak, B. i Garszka, P. (2018). Corporate social-environmental performance versus financial performance of banks in Central and Eastern European Countries. *Sustainability*, 10(3), 1-22. doi: 10.3390/su10030772 (czasopismo z bazy JCR, IF 2.075)
- Artykuł nr 3:** Zyznarska-Dworczak, B. (2018). The development perspectives of sustainable management accounting in Central and Eastern European countries. *Sustainability*, 10(5), 1-21. doi: 10.3390/su10051445 (czasopismo z bazy JCR, IF 2.075)

4.2. Omówienie celu naukowego wskazanego cyklu publikacji i osiągniętych wyników badań wraz z propozycją ich wykorzystania

4.2.1. Przesłanki wyboru tematu

Uzasadniając podjęcie tematyki związanej z rachunkowością w koncepcji rozwoju zrównoważonego, pragnę wymienić luki, które wskazany cykl publikacji uzupełnia:

– lukę teoretyczną, wynikającą z obserwowanego w nauce braku holistycznego postrzegania roli rachunkowości w realizacji zasad rozwoju zrównoważonego;

– lukę empiryczną, wynikającą z potrzeby zdiagnozowania utylitarnych przesłanek świadczących o rosnącym znaczeniu wykorzystania rachunkowości na rzecz rozwoju zrównoważonego (choć zdyswersyfikowanego w różnych obszarach geograficznych), jak i zmian samej rachunkowości, w szczególności rozszerzenia jej zakresu przedmiotowego pod wpływem nowych zadań związanych z pomiarem dokonań wynikających z realizacji zasad rozwoju zrównoważonego oraz budowania relacji społecznych z interesariuszami;

– lukę metodyczną, związaną z brakiem powszechnie akceptowanej metodyki rachunkowości w koncepcji rozwoju zrównoważonego.

Luka teoretyczna wynika z szybkości zmian działań praktycznych i badań naukowych w zakresie rozwoju zrównoważonego, które nie pozwoliły dotychczas na jednoznaczne wskazanie roli rachunkowości w tym obszarze. „Zamazany obraz rachunkowości rozwoju zrównoważonego” (Schaltegger i Burritt, 2010, s. 375) wynika z dokonujących się zmian zarówno w samej koncepcji rozwoju zrównoważonego, jak i rachunkowości. Rozwój zrównoważony jest to nurt wciąż ewoluujący, który nabiera coraz większego znaczenia w analizie zjawisk ekonomicznych współczesnej gospodarki, a także zjawisk na poziomie zarządzania przedsiębiorstwem. Koncepcja ta, określana w nauce jako paradygmat rozwoju zrównoważonego (Bielińska i in., 2015; Borys, 2011; Gladwin, Kennelly i Krause, 1995; Poskrobko, 2013; Słodowa-Hełpa, 2013), implikuje zmiany w postrzeganiu rzeczywistości gospodarczej w badaniach naukowych, w tym także w obszarze rachunkowości. Rachunkowość jako nauka teoretyczna i praktyczna, służąca odzwierciedleniu zjawisk i procesów gospodarczych, nie może pozostać wobec wskazanych zmian obojętna. Tym bardziej że ewolucja rachunkowości ma długą historię, potwierdzającą jej ścisłe powiązanie z rozwojem gospodarczym, społecznym i kulturowym (Burzym, 2008, s. 72). Wpływ koncepcji rozwoju zrównoważonego na rachunkowość wymaga zatem konceptualizacji.

Luka teoretyczna, mimo podejmowanych badań nad znaczeniem rachunkowości w realizacji zasad rozwoju zrównoważonego, wynika z braku konsensusu w określaniu roli rachunkowości w tym obszarze (Ball i Grubnic, 2007; Gray, 2002; Schaltegger i Burritt, 2010; Szadziwska, 2013a). Nie został także jednoznacznie określony zakres pomiaru i ujawnień dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego ujmowanych w systemie rachunkowości, a także wpływu komunikowania tych dokonań na wyniki finansowe przedsiębiorstw (Allouche i Laroche, 2005; Margolis i Walsh, 2001; Orlitzky, Schmidt i Rynes, 2003; Waddock i Graves, 1997). Potrzeba wyznaczenia granic rachunkowości staje się coraz ważniejsza, gdyż wraz z przedmiotowym rozszerzeniem raportowania przedsiębiorstw rośnie ryzyko nieetycznych praktyk dezinformacyjnych (Burritt i Schaltegger, 2010; Kamela-Sowińska, 2014; Karmańska, 2013; Waniak-Michalak, Sapkauskiene i Leitoniene, 2018), zasłanianych szerokim parasolem cech wiarygodności rachunkowości i jej sprawozdawczości finansowej. Ponadto zmiana warunków zarządzania przedsiębiorstwami, w tym przyjęcie strategii rozwoju zrównoważonego, przyczynia się do nowych potrzeb informacyjnych interesariuszy wewnętrznych (Adams i Frost, 2008; Albelda, 2011; Arroyo, 2012). Wyzwaniem dla rachunkowości jest zatem dostarczenie informacji

wspomagających rozrachunek z odpowiedzialności ekonomicznej, środowiskowej i społecznej¹ (Dobija, 2009; Gierusz i Martyniuk, 2009; Gray, 2002; Mathews, 1997; Samelak, 2013). Prezentowane w piśmiennictwie naukowym pozytywne i normatywne ujęcia znaczenia rachunkowości w koncepcji rozwoju zrównoważonego dotyczą głównie poszczególnych aspektów rachunkowości, jak raportowania, atestacji ujawnianych wyników, rachunku kosztów czy kontroli dokonań w świetle wybranych teorii (Deephouse i Suchman, 2008; Epstein i Wisner, 2001; Krasodomska, 2014; Łada, 2016; O'Dwyer, Owen i Unerman, 2011). Niewiele jest badań promujących holistyczne postrzeganie roli rachunkowości na rzecz rozwoju zrównoważonego (Szadzińska, 2013b; Maas, Schaltegger i Crutzen, 2016), a brak szczegółowych rozwiązań świadczy o potrzebie jej całościowej konceptualizacji. Wymienione przesłanki uzasadniają podjęcie przeze mnie badań teoretycznych.

Wskazany cykl publikacji zmniejsza także lukę empiryczną związaną z określeniem zmian rachunkowości pod wpływem koncepcji rozwoju zrównoważonego. W tym celu przeprowadziłam ocenę dotychczasowych trendów w sprawozdawczości z dokonań i jej atestacji (na podstawie wyników badań empirycznych prezentowanych w piśmiennictwie oraz wyników badań własnych na przykładzie instytucji finansowych w krajach Europy Środkowo-Wschodniej) oraz zmian regulacji prawnych w zakresie obowiązków sprawozdawczych przedsiębiorstw (w tym Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/95/UE oraz zmian wynikających z jej wprowadzenia na polskim gruncie prawnym do ustawy o rachunkowości) i innych standardów raportowania. Mimo wielu przesłanek utylitarnych nadal na gruncie polskim problematyka dotycząca możliwości wykorzystania rachunkowości do identyfikacji, pomiaru i ujawniania informacji niezbędnych do oceny działalności gospodarczej podmiotu z punktu widzenia realizacji zasad zrównoważonego rozwoju jest mało rozpoznana. Brak jest rozwiązań normatywnych pozwalających praktyce rachunkowości nadążać za wytycznymi w zakresie sprawozdawczości z dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego, w tym inkorporującymi aspekty środowiskowe i aspekty oddziaływania społecznego w system rachunkowości. Brak również szczegółowych wytycznych instrumentów rachunkowości wspierających zarządzanie przedsiębiorstwem dążące do realizacji zasad rozwoju zrównoważonego.

Na tempo zmian rachunkowości w koncepcji rozwoju zrównoważonego wpływa szereg czynników determinujących zaangażowanie przedsiębiorstw w działania związane z realizacją zasad tej koncepcji (poziom rozwoju państwa, branża determinująca zakres i siłę ich wpływu oddziaływania na środowisko i społeczeństwo, a tym samym oczekiwania interesariuszy i potrzeby przeprowadzania rozrachunku). Europa Zachodnia, z ogólnie wyższym poziomem bezpieczeństwa ekonomicznego i stabilności gospodarczej, przejawia zasadniczo większą troskę o środowisko, społeczeństwo i pozostałe zasady rozwoju zrównoważonego niż kraje o niższym poziomie rozwoju, w tym kraje Europy Środkowo-Wschodniej (Albu, Balsarib, i Krasodomska, 2016; Hąbek, 2017; Lewicka-Strzalecka, 2006; Manrique i Martí-Ballester, 2017). Poza czynnikami geograficznymi na zmiany w sprawozdawczości z dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego wpływają także czynniki branżowe. Analiza ujawnień przedsiębiorstw z różnych branż ukazuje wyróżniające się zaangażowanie instytucji finansowych

¹ W przeprowadzonych badaniach cyklu publikacji wyróżniam odpowiedzialność ekonomiczną, społeczną i środowiskową przedsiębiorstwa, co wynika z zasad rozwoju zrównoważonego, w tym zintegrowanej efektywności działalności, wymagających równoważenia trzech kluczowych aspektów działalności gospodarczej:

- aspektu społecznego (związanego z zapewnianiem równości społecznej, rozwoju społecznego i realizacji zasad etycznych, a także z odpowiedzialnym gospodarowaniem kapitałem ludzkim, społecznym i relacyjnym),
- aspektu środowiskowego (związanego z działaniami na rzecz ochrony środowiska, z odpowiedzialnym i efektywnym gospodarowaniem kapitałem naturalnym),
- aspektu ekonomicznego (związanego z maksymalizacją wartości przedsiębiorstwa i zapewnieniem jego perspektyw rozwoju, przy uwzględnieniu odpowiedzialnego gospodarowania powierzonym kapitałem produkcyjnym, finansowym i organizacyjnym).

w działalność wynikającą z odpowiedzialności społecznej (CSR), w tym w szczególności banków. Jednym z powodów tej aktywności jest próba odzyskania utraty zaufania tych instytucji w oczach inwestorów i innych interesariuszy po światowych kryzysach finansowych (Scholtens, 2009). Za ujawnianiem dokonań CSR przemawiają także wyniki badań wskazujące pozytywny wpływ tych ujawnień przez banki na ich wyniki finansowe (Simpson i Kohers, 2002; Wu i Shen, 2013). Jednak o wiele mniej dowodów i badań w zakresie analizowanej relacji istnieje w krajach Europy Środkowej i Wschodniej, gdzie względy kulturowe i historyczne oraz sytuacja gospodarcza mogą ograniczać wpływ zaangażowania w działania z zakresu CSR na finansowe wyniki instytucji finansowych (Djalilov i Hölscher, 2016), a tym samym rozwój sprawozdawczości z dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego (Albu i in., 2016) czy zmiany rachunkowości zarządczej (Alawattage, Hopper i Wickramasinghe, 2007; Hopper, Tsamenyi, Uddin i Wickramasinghe, 2009). Ocena relacji między ujawnieniami dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego a wynikami finansowymi i ich znaczenia na rynkach finansowych krajów rozwiniętych i rozwijających się może stanowić główną przesłankę ewolucji rachunkowości jako instrumentu standaryzującego pomiar prezentowanych wyników, a jednocześnie niezbędnego gwaranta porównywalności i wiarygodności ujawnianych informacji. Wyniki tej oceny stanowiły asumpt do przeprowadzenia badań ukazujących relacje między wynikami zaangażowania odpowiedzialności społecznej (i środowiskowej) a wynikami finansowymi krajów Europy Środkowo-Wschodniej na przykładzie instytucji finansowych.

Ostatnią z trzech wymienionych luk badawczych, których wypełnieniu służy wskazany cykl publikacji, jest luka metodyczna. Brak powszechnie akceptowanej metodyki rachunkowości w koncepcji rozwoju zrównoważonego wynika z dynamicznych jej zmian, w tym rozszerzenia przedmiotowego, rozszerzenia grona interesariuszy i ich oczekiwań informacyjnych (Gray, 2002; Szadzińska, 2013b; Szycha, 2010). Zdiagnozowany w rozprawie dotychczasowy sposób pomiaru, kontroli i raportowania z wyników działań na rzecz rozwoju zrównoważonego jest na pograniczu z rachunkowością, a granicy, dokąd sięga rachunkowość, nie precyzują ani autorzy w piśmiennictwie naukowym, ani praktycy działający w przedsiębiorstwach na rzecz rozwoju zrównoważonego. Identyfikacja luki metodycznej, obok wskazanych luk empirycznej i teoretycznej dotyczących znaczenia rachunkowości w koncepcji rozwoju zrównoważonego, stanowiła dla mnie kluczową przesłankę podjęcia się konceptualizacji rachunkowości zrównoważonej², przedstawionej głównie w monografii z cyklu publikacji.

Wskazane luki obrazują stan dotychczasowej wiedzy w przyjętym obszarze badawczym. Na podstawie jego oceny sformułowałam przesłanki badawcze podjętych przeze mnie badań. Do poszukiwania nowych perspektyw badawczych w rachunkowości skłoniła mnie złożoność relacji między przedsiębiorstwem a otoczeniem, która wobec potrzeby działań na rzecz rozwoju zrównoważonego i pomiaru stopnia ich realizacji rodzi wyzwanie dla rachunkowości. Dotychczasowy brak holistycznego ujęcia roli rachunkowości zrównoważonej przyczynił się do przeprowadzenia przeze mnie badań prezentowanych w cyklu publikacji. Służą one rozwiązaniu problemu badawczego związanego z ustaleniem wpływu rozwoju zrównoważonego na rachunkowość, a także możliwości wykorzystania rachunkowości w realizacji zasad rozwoju zrównoważonego. Podjęta przeze mnie próba ukazania znaczenia rachunkowości zrównoważonej, jej zakresu i funkcji, a w konsekwencji zbudowanie ram koncepcyjnych stanowi formę poszukiwania nowej wiedzy o możliwościach wykorzystania rachunkowości do przeprowadzania rozrachunku przedsiębiorstw z realizacji zasad rozwoju

² Z uwagi na brak jednorodności i jednoznaczności określeń rachunkowości przedsiębiorstwa w koncepcji rozwoju zrównoważonego wprowadziłam w monografii pojęcie rachunkowości zrównoważonej, będącej przedmiotem konceptualizacji.

zrównoważonego. Przyczynia się ona do ewolucji rachunkowości zarówno na gruncie naukowym, jak i utylitarnym.

4.2.2. Cele, przedmiot i zakres badań oraz tezy i hipotezy przyjęte w cyklu publikacji

Wobec przedstawionych przesłanek oraz wskazanego problemu badawczego podjęłam badania o charakterze teoretycznym oraz utylitarnym. Wskazany cykl powiązanych tematycznie publikacji służy uzupełnieniu luki poznawczej związanej z brakiem kompleksowego ujęcia rachunkowości w koncepcji rozwoju zrównoważonego. W związku z tym za **główne cele cyklu publikacji** przyjęłam:

1. Poznanie, zrozumienie i wyjaśnienie najważniejszych zmian rachunkowości pod wpływem koncepcji rozwoju zrównoważonego w ujęciu teoretycznym (monografia i artykuł nr 3), jak i praktycznym (artykuł nr 1 i nr 2).
2. Wykazanie rosnącego znaczenia rachunkowości w realizacji zasad rozwoju zrównoważonego przedsiębiorstw, w tym pomiaru dokonań związanych z ich realizacją i wpływu ujawnień tych dokonań na decyzje interesariuszy zewnętrznych i wewnętrznych (monografia, artykuły nr 1, nr 2 i nr 3).
3. Zidentyfikowanie uwarunkowań zaangażowania przedsiębiorstw Europy Środkowo-Wschodniej w realizację zasad rozwoju zrównoważonego, determinujących znaczenie pomiaru dokonań tej realizacji w systemie rachunkowości i wpływ ujawnień dokonań na wyniki finansowe przedsiębiorstw (artykuły nr 1, nr 2 i nr 3).
4. Konceptualizację znaczenia rachunkowości w koncepcji rozwoju zrównoważonego (monografia i artykuł nr 3) wraz ze wskazaniem potencjału i kierunków dalszego rozwoju rachunkowości (monografia i artykuły nr 1, nr 2 i nr 3).
5. Wniesienie wkładu w rozwój nauk ekonomicznych³ poprzez ukazanie wpływu koncepcji rozwoju zrównoważonego na rachunkowość i możliwości wykorzystania rachunkowości w realizacji zasad rozwoju zrównoważonego jako źródła wiarygodnych i weryfikowalnych informacji służących sporządzaniu sprawozdawczości zewnętrznej przedsiębiorstw i jej atestacji (monografia oraz artykuły nr 1 i nr 2), a także w podejmowaniu decyzji zarządczych (monografia i artykuł nr 3).

Wymienione wyżej cele zostały zrealizowane w monografii oraz artykułach nr 1, nr 2 i nr 3. W dalszej części niniejszego autoreferatu przedstawiam je wraz z postawionymi w publikacjach tezami i przyjętymi hipotezami badań.

Na podstawie ujęcia kognitywno-teoretycznego przedstawionego problemu badawczego postawiłam tezę główną monografii, że zapewnienie interesariuszom zewnętrznym i wewnętrznym wiarygodnych informacji o dokonaniach przedsiębiorstwa na rzecz rozwoju zrównoważonego rodzi potrzebę wykorzystania rachunkowości zrównoważonej. Ponadto w monografii przyjęłam następujące tezy pomocnicze:

1. Rosnące znaczenie koncepcji rozwoju zrównoważonego w praktyce i nauce wymaga ujednolicenia różnorodnych ujęć roli i znaczenia rachunkowości w systemie *accountability*.
2. Ukierunkowanie rozwoju rachunkowości na wsparcie przeprowadzania rozrachunku z odpowiedzialności ekonomicznej, środowiskowej i społecznej przedsiębiorstwa może się przyczynić do poprawy wiarygodności informacji ujawnianej interesariuszom zewnętrznym.

³ Do nauk społecznych – zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 20 września 2018 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych (Dz.U. z 2018 r., poz.1818).

3. Informacje tworzone przez rachunkowość zarządczą mogą być wykorzystywane w zarządzaniu przedsiębiorstwem działającym na rzecz rozwoju zrównoważonego.
4. Konceptualizacja rachunkowości zrównoważonej przedsiębiorstwa wymaga wyznaczenia ram o skonkretyzowanej strukturze, założeniach i celach ukierunkowanych na zapewnienie interesariuszom zewnętrznym i wewnętrznym wiarygodnych informacji o dokonaniach przedsiębiorstwa na rzecz rozwoju zrównoważonego.

Celem głównym monografii jest stworzenie ram koncepcyjnych rachunkowości zrównoważonej. Realizacja tak sformułowanego celu głównego wymagała osiągnięcia szczegółowych celów badawczych takich, jak:

1. Przedstawienie wpływu paradygmatu rozwoju zrównoważonego na zmiany w postrzeganiu działalności gospodarczej w naukach ekonomicznych, w tym zmiany w rachunkowości.
2. Wskazanie wpływu sprawozdawczości z dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego na ukierunkowanie rozwoju rachunkowości na potrzeby rozrachunku z odpowiedzialności ekonomicznej, środowiskowej i społecznej.
3. Wskazanie kierunków wykorzystania rachunkowości w zarządzaniu przedsiębiorstwem realizującym zasady rozwoju zrównoważonego.
4. Zaprezentowanie ogólnych założeń, celów, struktury i ograniczeń ram koncepcyjnych rachunkowości zrównoważonej.

W powiązaniu z celami monografii przeprowadziłam wraz ze współautorami artykułów nr 1 i nr 2 badania empiryczne służące ukazaniu znaczenia ujawnień na temat dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego i ich wpływu na wyniki finansowe na przykładzie instytucji finansowych w krajach Europy Środkowo-Wschodniej. Celem artykułu nr 1 jest ocena wzajemnych powiązań między ujawnieniami na temat dokonań wynikających ze społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw a wynikami finansowymi w instytucjach finansowych w krajach Europy Środkowo-Wschodniej na przykładzie Polski. Artykuł nr 1 służy także ocenie, czy wyniki finansowe prezentowane w sprawozdaniach finansowych implikują zaangażowanie instytucji finansowych w działalność na rzecz rozwoju zrównoważonego. Pierwsza hipoteza artykułu nr 1 zakłada, że ujawnianie dokonań instytucji finansowych wynikających z odpowiedzialności społecznej (i środowiskowej) przedsiębiorstw wpływa na ich wyniki finansowe. Zgodnie z drugą hipotezą artykułu nr 1 wyniki finansowe prezentowane w sprawozdaniach finansowych instytucji sektora finansowego determinują zakres ujawnień wyników społecznych i środowiskowych oraz prawdopodobieństwo przynależności instytucji do indeksu *Respect Index*.

Wnioski z badań przedstawione w artykule nr 1 stanowiły podstawę kontynuacji badań zaprezentowanych w artykule nr 2. W artykule nr 2 został rozszerzony zakres geograficzny badań do wszystkich krajów Europy Środkowo-Wschodniej, a jednocześnie skoncentrowano ocenę na relacji ujawnień i wyników finansowych największych publicznych banków w latach 2012–2016. W związku z tym celem artykułu nr 2 jest ocena relacji między ujawnieniami dokonań wynikających z odpowiedzialności społecznej (i środowiskowej) a wynikami finansowymi banków w krajach Europy Środkowo-Wschodniej. Formułując hipotezę pierwszą artykułu nr 2, uwzględniono fakt, że warunki krajów Europy Środkowo-Wschodniej, w tym sytuacja gospodarcza i silna koncentracja na wroście gospodarczym, mogą się przyczyniać do innej niż w wielu rozwiniętych gospodarkach reakcji na ujawnienia dokonań społeczno-środowiskowych banków. Tym samym hipoteza pierwsza artykułu nr 2 zakłada, że ujawnienia na temat wyników aktywności społeczno-środowiskowej banków w krajach Europy Środkowo-Wschodniej nie wpływają na ich wyniki finansowe (na podstawie wyników

weryfikacji hipotezy pierwszej artykułu nr 1). Natomiast w myśl drugiej hipotezy artykułu nr 2 wyniki finansowe banków w krajach Europy Środkowo-Wschodniej mają pozytywny wpływ na ujawnianie wyników społeczno-środowiskowych.

Dopełnienie analizy wpływu uwarunkowań funkcjonowania podmiotów gospodarczych w krajach Europy Środkowo-Wschodniej na rozwój rachunkowości w koncepcji rozwoju zrównoważonego stanowi artykuł nr 3. Celem artykułu nr 3 jest przyczynienie się do postrzegania rachunkowości zarządczej jako działalności społecznej w kontekście przemian społeczno-gospodarczych w krajach badanego regionu w perspektywie alternatywnych metod badania rachunkowości. Artykuł służy bowiem promowaniu spojrzenia na zmiany rachunkowości zarządczej z uwzględnieniem jej zadań wynikających z odpowiedzialności ekonomicznej, społecznej i środowiskowej przedsiębiorstw. Realizacja celów wymagała postawienia następujących tez w artykule nr 3:

1. Analiza perspektyw rozwoju rachunkowości zarządczej w krajach Europy Środkowo-Wschodniej wymaga postrzegania roli rachunkowości zarządczej w szerszym kontekście społecznym, etycznym, środowiskowym, kulturowym i historycznym.
2. Alternatywne badania naukowe stymulują rozwój rachunkowości zarządczej w kierunku praktyki społecznej, zdeterminowanej przez charakter środowiska organizacyjnego i społecznego, budując fundament pod analizę ewolucji zarządczej rachunkowości zrównoważonej w krajach Europy Środkowo-Wschodniej.
3. Zarządcza rachunkowość zrównoważona jako praktyka społeczna może być przedmiotem alternatywnych badań naukowych z zakresu rachunkowości zarządczej.
4. Zarządcza rachunkowość zrównoważona jako przedmiot alternatywnych badań naukowych rachunkowości może stanowić środek promowania badań w zakresie ewolucji rachunkowości zarządczej w przedsiębiorstwach w krajach Europy Środkowo-Wschodniej.

Zgodnie z moją najlepszą wiedzą artykuł nr 3, jako pierwszy w piśmiennictwie naukowym, postuluje teoretyczne ramy badań nad zmianami zarządczej rachunkowości zrównoważonej w krajach Europy Środkowo-Wschodniej w świetle alternatywnych badań rachunkowości zarządczej.

Przedstawione założenia w monografii i artykułów ze wskazanego cyklu publikacji warunkowały ich strukturę i dobór metod badawczych.

4.2.3. Struktura i zawartość monografii oraz konstrukcja artykułów

Przedmiot badawczy, założone cele, tezy i hipotezy przyjęte w poszczególnych pozycjach cyklu publikacji przesądziły o ich strukturze. Monografia składa się z wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia i załączników uszczegóławiających ramy koncepcyjne rachunkowości zrównoważonej. Całość zamyka spis wykorzystanej bibliografii, spis tabel i spis rysunków. Strukturę zasadniczej części monografii przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Struktura rozdziałów monografii wraz z załącznikami

Tytuł rozdziału	Tytuł podrozdziałów/załączników
1. Koncepcja rozwoju zrównoważonego i jej wpływ na rachunkowość	1.1. Znaczenie koncepcji rozwoju zrównoważonego 1.2. Paradygmat rozwoju zrównoważonego w naukach ekonomicznych 1.3. Rachunkowość wobec koncepcji rozwoju zrównoważonego 1.4. Założenia koncepcji <i>accountability</i> a rola rachunkowości
2. Rachunkowość wobec wyzwań	2.1. Znaczenie sprawozdawczości z dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego

Tytuł rozdziału	Tytuł podrozdziałów/załączników
sprawozdawczości z dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego	2.2. Sprawozdawczość z dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego na tle teorii pozytywnych (Znaczenie teorii pozytywnych. Teoria interesariuszy. Teoria legitymizacji. Teoria instytucjonalna. Kierunki rozwoju sprawozdawczości) 2.3. Sprawozdawczość z dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego na tle teorii normatywnych (Znaczenie teorii normatywnych. Teorie etyczno-normatywne. Pragmatyczno-normatywne teorie. Warunkowo-normatywne teorie. Kierunki rozwoju rachunkowości)
3. Rachunkowość w zarządzaniu przedsiębiorstwem w świetle koncepcji rozwoju zrównoważonego	3.1. Rachunkowość zarządcza wobec koncepcji rozwoju zrównoważonego 3.2. Rola rachunkowości zarządczej w realizacji strategii rozwoju zrównoważonego 3.3. Rachunkowość zarządcza na rzecz rozwoju zrównoważonego w świetle teorii pozytywnych 3.4. Rachunkowość zarządcza na rzecz rozwoju zrównoważonego w świetle podstawowych założeń teorii normatywnych 3.5. Kierunki rozwoju rachunkowości zarządczej na rzecz rozwoju zrównoważonego na tle badań alternatywnych
4. Ramy koncepcyjne rachunkowości zrównoważonej przedsiębiorstwa	4.1. Znaczenie ram koncepcyjnych rachunkowości w ujawnianiu informacji finansowych 4.2. Uzasadnienie, cele i założenia ram koncepcyjnych rachunkowości zrównoważonej 4.3. Ramy koncepcyjne rachunkowości zrównoważonej jako podstawa tworzenia informacji o dokonaniach na rzecz rozwoju zrównoważonego 4.4. Ograniczenia i korzyści ram koncepcyjnych rachunkowości zrównoważonej
Załączniki	1. Schemat bilansu organizacji innych niż banki i zakłady ubezpieczeń z uwzględnieniem aspektów środowiskowych i oddziaływania społecznego 2. Zakres oraz zasady wyceny aktywów i zobowiązań związanych z ochroną środowiska i oddziaływaniem społecznym 3. Schemat rachunku zysków i strat organizacji innych niż banki i zakłady ubezpieczeń z uwzględnieniem aspektów środowiskowych i oddziaływania społecznego 4. Schemat rachunku przepływów pieniężnych organizacji innych niż banki i zakłady ubezpieczeń z uwzględnieniem aspektów środowiskowych i aspektów oddziaływania społecznego 5. Przykładowe przepływy związane z aspektami środowiskowymi i oddziaływania społecznego w rachunku przepływów pieniężnych 6. Schemat zestawienia zmian w kapitale własnym organizacji innych niż banki i zakłady ubezpieczeń z uwzględnieniem aspektów środowiskowych i oddziaływania społecznego 7. Propozycja mierników i wskaźników dotyczących dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego ujętych w informacji dodatkowej 8. Macierz strategicznej karty wyników zintegrowanej z benchmarkingiem w ocenie efektywności dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego

Rozdział pierwszy monografii przedstawia przedmiot i podmiot rozprawy, a także wskazuje problem badawczy w zakresie wpływu koncepcji rozwoju zrównoważonego na rachunkowość, a jednocześnie możliwości i zakres wykorzystania rachunkowości w realizacji zasad rozwoju zrównoważonego. W rozdziale pierwszym przedstawiłam znaczenie paradygmatu rozwoju zrównoważonego i jego wpływ na zmiany w postrzeganiu działalności gospodarczej w naukach

ekonomicznych, w tym rachunkowości. Na podstawie bazy Thomson Reuters Web of Science przeprowadziłam analizę bibliometryczną w zakresie publikacji dotyczących koncepcji rozwoju zrównoważonego, paradygmatu rozwoju zrównoważonego oraz rachunkowości w koncepcji rozwoju zrównoważonego. Dokonałam także oceny trendu cytowań publikacji z analizowanego obszaru indeksowanych w bazie Web of Science Core Collection. Dane bibliometryczne ukazały rosnące zainteresowanie nauki analizowanymi zagadnieniami, a także ich szeroką skalę interdyscyplinarności. Ponadto w rozdziale pierwszym przedstawiłam rys historyczny obrazujący zmiany znaczenia rachunkowości w koncepcji rozwoju zrównoważonego, a następnie dokonałam krytycznego przeglądu jej definicji i określeń prezentowanych w piśmiennictwie naukowym. Wskazałam brak holistycznego spojrzenia na oddziaływanie koncepcji rozwoju zrównoważonego na rachunkowość oraz możliwości wykorzystania rachunkowości na rzecz rozwoju zrównoważonego. Zwieńczenie rozdziału stanowi ukazanie autorskiego postrzegania rachunkowości w formule całościowej, w tym jej wpływu na działania na rzecz rozwoju zrównoważonego – zarówno na poziomie mikro, z perspektywy krajów i ich gospodarek, jak i z perspektywy globalnej.

Rozdział drugi monografii prezentuje realizację drugiego celu szczegółowego rozprawy. Ukazałam w nim rolę rachunkowości w rozrachunku z odpowiedzialności ekonomicznej, środowiskowej i społecznej wobec interesariuszy zewnętrznych. W tym rozdziale przedstawiłam przesłanki zmian oraz trendy w sprawozdawczości z dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego i jej atestacji. Przeprowadziłam analizę wytycznych i innych form standaryzujących raportowanie z dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego. Dokonałam oceny dotychczasowej praktyki raportowania oraz jego atestacji na podstawie wyników prezentowanych w piśmiennictwie naukowym i opracowaniach zawodowych. Zmiany w sprawozdawczości przedsiębiorstw ukazałam jako istotne determinanty ewolucji rachunkowości, które następnie zinterpretowałam w świetle teorii pozytywnych (teorii interesariuszy, teorii legitymizacji i teorii instytucjonalnej) i teorii normatywnych (etyczno-normatywnych, pragmatyczno-normatywnych oraz warunkowo-normatywnych). Wnioski pozwoliły na antycypowanie szans i zagrożeń rozwoju rachunkowości pod wpływem rozwoju sprawozdawczości z dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego. Na ich podstawie wykazałam potrzebę wypracowania przez rachunkowość nowych koncepcji i metod wspierających przeprowadzanie rozrachunku z ekonomicznej, społecznej i środowiskowej odpowiedzialności przedsiębiorstwa w celu zapewnienia wiarygodności informacji na temat wyników realizacji zasad rozwoju zrównoważonego ujawnianych interesariuszom zewnętrznym.

Rozdział trzeci monografii służy potwierdzeniu trzeciej tezy pomocniczej. Ukazałam w nim wnioski z przeprowadzonej analizy zmian rachunkowości zarządczej wobec koncepcji rozwoju zrównoważonego przedsiębiorstwa. Na podstawie analizy jej różnorodnych określeń i definicji stosowanych w piśmiennictwie naukowym zaproponowałam ich ujednoczenie w postaci zarządczej rachunkowości zrównoważonej. W dalszej części monografii ukazałam jej podstawowe fazy rozwoju. Dokonałam także oceny roli rachunkowości przedsiębiorstw w realizacji strategii rozwoju zrównoważonego, a następnie zinterpretowałam wnioski w świetle teorii pozytywnych, w tym teorii interesariuszy, teorii legitymizacji i teorii instytucjonalnej. Przeprowadziłam także analizę i ocenę normatywnych ujęć rachunkowości w zarządzaniu przedsiębiorstwem działającym na rzecz rozwoju zrównoważonego, w tym także w świetle badań alternatywnych.

Rozdział czwarty monografii przedstawia ramy koncepcyjne rachunkowości zrównoważonej przedsiębiorstwa, służąc realizacji celu głównego i udowodnieniu tezy głównej. Prezentację ram koncepcyjnych rachunkowości zrównoważonej poprzedziłam analizą znaczenia istniejących założeń koncepcyjnych rachunkowości i sprawozdawczości finansowej, sposobów ich strukturyzowania i przyjmowanych celów ich tworzenia. Wnioski z przeprowadzonej analizy stanowiły asumpt do

opracowania autorskich ram koncepcyjnych rachunkowości zrównoważonej, skonstruowanych zgodnie ze strukturą Założeń Koncepcyjnych Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej. Rozdział czwarty zamykam wskazaniem kluczowych ograniczeń i korzyści ram koncepcyjnych rachunkowości zrównoważonej.

W zakończeniu monografii syntetycznie przedstawiłam realizację przyjętych celów badawczych, a także podsumowanie przeprowadzonych badań i rozważań oraz płynących z nich wniosków. Wskazałam także postulowane przeze mnie kierunki dalszych badań.

Problematyka monografii nie powiela wyników badań prezentowanych w artykułach cyklu publikacji. Przedmiotem badań ukazanych w artykułach nr 1 i nr 2 są relacje między ujawnieniami na temat dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego a ich wynikami finansowymi prezentowanymi w sprawozdaniach finansowych, natomiast przedmiotem badań w artykule nr 3 jest rozwój zarządczej rachunkowości zrównoważonej w świetle badań alternatywnych. Badania we wszystkich trzech artykułach uwzględniają wpływ uwarunkowań zaangażowania przedsiębiorstw w działalność na rzecz rozwoju zrównoważonego na obszarze Europy Środkowo-Wschodniej.

Artykuł nr 1 ukazuje znaczenie ujawnień dokonań CSR w sprawozdawczości przedsiębiorstw, ocenę ich wpływu na wyniki finansowe w dotychczasowych badaniach empirycznych, a następnie wyniki przeprowadzonych badań w zakresie relacji ujawnień dokonań CSR i wyników finansowych (*corporate financial performance* – CFP), w skrócie relacji CSR-CFP, dla wszystkich instytucji finansowych notowanych na Gieldzie Papierów Wartościowych w Warszawie w Polsce. Strukturę artykułu nr 1 przedstawiłam w tabeli 2.

Tabela 2. Struktura artykułu nr 1

Część artykułu	Zakres
1. Wprowadzenie	Uzasadnienie wyboru przedmiotu badań, uzasadnienie wyboru instytucji finansowych jako podmiotu badań oraz obszaru geograficznego badań; Ukazanie luki badawczej związanej z potrzebą określenia wzajemnego wpływu ujawnień dokonań CSR i wyników finansowych.
2. Społeczna odpowiedzialność biznesu a instytucje finansowe	Ukazanie rosnącego zaangażowania instytucji finansowych w działalność na rzecz rozwoju zrównoważonego za pomocą analizy i krytyki piśmiennictwa naukowego; Przedstawienie kluczowych przesłanek zaangażowania instytucji finansowych w działalność na rzecz rozwoju zrównoważonego, omówienie głównych wymiarów tego zaangażowania instytucji finansowych.
3. Relacja między ujawnieniami na temat działań CSR a ich wynikami finansowymi (CFP) – przegląd literatury	Przeprowadzenie badań literaturowych dotyczących relacji CSR-CFP; Zaprezentowanie głównych przyczyn heterogeniczności relacji CSR-CFP; Ocena wyników dotychczasowych badań empirycznych na podstawie zestawienia wyników badań ponad 1200 podmiotów; Ukazanie luki empirycznej w zakresie badanej relacji CSR-CFP w krajach Europy Środkowo-Wschodniej.
4. Relacja między ujawnieniami na temat działań w zakresie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw	4.1. Próba – opis wybranych do badań instytucji finansowych; 4.2. Zmienne – opis przyjętych zmiennych dokonań CSR, zmiennych wyników finansowych oraz zmiennych kontrolnych; 4.3. Modele badawcze – objaśnienie za pomocą modeli ekonometrycznych wpływu ujawnień dokonań CSR i przynależności do RI na wyniki finansowe w następnym roku sprawozdawczym, a także wpływu wyników finansowych na zakres ujawnień dokonań CSR oraz włączenie instytucji do indeksu RI;

Część artykułu	Zakres
(CSR) a wynikami finansowymi przedsiębiorstw (CFP) – badania empiryczne	4.4. Wyniki – uzasadnienie odrzucenia hipotezy pierwszej oraz pozytywnej weryfikacji hipotezy drugiej: – stwierdzenie braku statystycznie istotnej korelacji między zmiennymi CSR a zmiennymi wyników finansowych, – stwierdzenie statystycznie istotnej zależności między zmienną obrazującą przynależność do indeksu RI a wartością rynkową instytucji, – wykazanie statystycznie istotnego wpływu wartości wskaźnika ROE na zakres ujawnień dokonań CSR i przynależność do indeksu RI, – stwierdzenie, że przynależność instytucji do indeksu WIG-BANKI ma istotny wpływ na zakres ujawnień dokonań CSR i przynależność do indeksu RI.
5. Wnioski	Podsumowanie otrzymanych wyników badań teoretycznych i empirycznych; Odniesienie otrzymanych wyników do wyników badań prezentowanych w piśmiennictwie naukowym, ukazanie różnic w wynikach krajów Zachodu i krajów Europy Środkowo-Wschodniej; Wskazanie ograniczeń przeprowadzonego badania empirycznego; Określenie kierunków dalszych badań naukowych.

Artykuł nr 2 przedstawia kontynuację badań ukazanych w artykule nr 1. Badania teoretyczne i empiryczne dotyczą banków jako istotnie zaangażowanych w działalność na rzecz rozwoju zrównoważonego instytucji finansowych. Ukazuje relację między ujawnieniami wyników dokonań związanych z odpowiedzialnością społeczną (*corporate social performance* – CSP) a wynikami finansowymi banków, w skrócie relację CSP-CFP. Próbkę badania stanowiły największe banki notowane na giełdach w Europie Środkowo-Wschodniej, w tym z Polski, Rumunii, Słowacji, Bułgarii, Węgier, Czech, Estonii i Litwy. Strukturę artykułu nr 2 przedstawia tabela 3.

Tabela 3. Struktura artykułu nr 2

Część artykułu	Zakres
1. Wprowadzenie	Określenie obszaru badawczego i podmiotu badań; Uzasadnienie wyboru przedmiotu badań; Ukazanie oryginalności badań, prezentacja luki badawczej związanej z potrzebą uwzględnienia uwarunkowań działalności podmiotów, w tym ich branży; i pochodzenia geograficznego, przy określaniu relacji CSP-CFP.
2. Niejednorodność relacji między wynikami społeczno-środowiskowymi a wynikami finansowymi – przegląd literatury	Przeprowadzenie badań literaturowych, diagnoza głównych hipotez dotychczasowych badań empirycznych relacji CSP-CFP, przyjmujących: – pozytywną zależność (hipoteza oddziaływania społecznego, hipoteza o dostępnym finansowaniu i hipoteza pozytywnej synergii), – negatywną zależność (hipoteza negatywnej synergii, hipoteza kompromisu i hipoteza oportunistycznego menedżerskiego); Zaprezentowanie głównych przyczyn heterogeniczności relacji CSP-CFP.
3. Relacja CSP-CFP w bankach i jej uwarunkowania w krajach Europy Środkowo-Wschodniej	Ocena prezentowanych w piśmiennictwie naukowym wyników badań empirycznych relacji CSP-CFP z sektora bankowego; Wskazanie głównych czynników i uwarunkowań zaangażowania przedsiębiorstw w działalność związaną z realizacją zasad rozwoju zrównoważonego, determinujących także pomiar i ujawnianie dokonań w sprawozdawczości przedsiębiorstw z krajów Europy Środkowo-Wschodniej.

Część artykułu	Zakres
4. Badanie empiryczne	4.1. Próba – największe banki publiczne w Europie Środkowo-Wschodniej 4.2. Zmienne – opis przyjętych zmiennych dokonań CSR, zmiennych wyników finansowych oraz zmiennych kontrolnych 4.3. Modele badawcze: 4.3.1. Relacja CSP-CFP – objaśnienie badanej relacji za pomocą modeli ekonometrycznych 4.3.2. Efektywność DEA – ocena efektywności technicznej w obszarze CSP i obszarze CFP za pomocą modelu BBC-SE z grupy metod DEA
5. Wyniki analizy	Wyniki – uzasadnienie pozytywnej weryfikacji hipotezy pierwszej i drugiej: – stwierdzenie braku statycznie istotnej korelacji między zmiennymi CSP i CFP – stwierdzenie braku wpływu wyników finansowych na zakres ujawnień CSP – stwierdzenie statystycznie istotnej zależności za pomocą modelu BBC-SE z grupy metod DEA, że banki o wyższej efektywności w obszarze CFP charakteryzują się wyższą efektywnością CSP
6. Wnioski	Podsumowanie wyników badań teoretycznych i empirycznych w zakresie badanej relacji CSP-CFP; Prezentacja wyników badań na tle wyników z krajów Zachodu i Europy Środkowo-Wschodniej; Ukazanie ograniczeń badania empirycznego; Wskazanie kierunków dalszych badań.
Załącznik A	Tabela A1. Relacja efektywności CSP i CFP za pomocą modelu BCC-SE z grupy metod DEA

Dopełnieniem badań empirycznych wskazujących trudności i ograniczenia w pomiarze i ujawnianiu dokonań świadczących o realizacji zasad rozwoju zrównoważonego rachunkowości są wnioski przedstawione w artykule nr 3. Ukazałam w tym artykule innowacyjne podejście do teoretycznych ram zarządczej rachunkowości zrównoważonej w świetle badań alternatywnych, uwzględniające uwarunkowania funkcjonowania przedsiębiorstw Europy Środkowo-Wschodniej, determinujące znaczenie i ewolucję rachunkowości zarządczej, w tym jej zmian pod wpływem koncepcji rozwoju zrównoważonego. Strukturę artykułu nr 3 przedstawia tabela 4.

Tabela 4. Struktura artykułu nr 3

Część artykułu	Zakres
1. Wprowadzenie	Określenie przesłanek wyboru tematu i obszaru badawczego; Uzasadnienie wyboru przedmiotu badawczego oraz obszaru geograficznego badań; Wyznaczenie celu badań, przyjęcie czterech głównych tez artykułu; Ukazanie innowacyjności prezentowanej koncepcji badań nad zarządczą rachunkowością zrównoważoną.
2. Rachunkowość zarządcza w krajach Europy Środkowo-Wschodniej	Przedstawienie wyników testów bibliometrycznych obejmujących lata 1945–2017 w zakresie zmian badań w rachunkowości zarządczej w krajach Europy Środkowo-Wschodniej, pochodzenia geograficznego autorów badań, dyscyplin naukowych, cytawalności; dokonanie oceny trendów; Zidentyfikowanie głównych determinant zaangażowania przedsiębiorstw w działalność na rzecz rozwoju zrównoważonego, determinujących warunki rozwoju rachunkowości zarządczej w krajach Europy Środkowo-Wschodniej.

Część artykułu	Zakres
3. Podejście alternatywne w badaniach naukowych w rachunkowości zarządczej	<p>Syntetyczne przedstawienie założeń alternatywnego podejścia do badań naukowych w rachunkowości zarządczej;</p> <p>Prezentacja siedmiu perspektyw badawczych podejścia alternatywnego wyróżnionych przez J. Baxter i W.F. Chua (2003);</p> <p>Ukazanie znaczenia rachunkowości zarządczej jako aktywności społecznej odzwierciedlającej kontekst zmian otoczenia o charakterze społecznym, gospodarczym i politycznym za pomocą podejścia alternatywnego.</p>
4. Autorska koncepcja zarządczej rachunkowości zrównoważonej jako przedmiot alternatywnych badań w krajach Europy Środkowej i Wschodniej (głos w dyskusji)	<p>Przedstawienie autorskiej propozycji postrzegania rozwoju rachunkowości zarządczej pod wpływem koncepcji rozwoju zrównoważonego w perspektywie badań alternatywnych, uwzględniających warunki tej koncepcji w krajach Europy Środkowo-Wschodniej;</p> <p>Prezentacja potencjalnych kierunków badawczych zarządczej rachunkowości zrównoważonej w perspektywie nieracjonalnej szkoły projektowania, badań naturalistycznych, radykalnej alternatywy, teorii instytucjonalnej, teorii strukturacji, a także podejść opartych na teorii M. Foucaulta oraz B. Latoura</p> <p>Wyznaczenie cech charakteryzujących zarządczą rachunkowość zrównoważoną.</p>
5. Wnioski	<p>Podsumowanie wyników przeprowadzonych badań teoretycznych i empirycznych;</p> <p>Wskazanie determinant i ograniczeń rozwoju zarządczej rachunkowości zrównoważonej w krajach Europy Środkowo-Wschodniej.</p>

4.2.4. Metody badawcze

Wskazany cykl publikacji stanowią powiązane ze sobą tematycznie i logicznie opracowania w formie monografii i artykułów. Ma on charakter teoretyczno-poznawczy oraz użyteczny, co wymagało zastosowania triangulacji:

- teoretycznej – do identyfikacji problemu badawczego oraz do opisu i wyjaśniania zjawisk dotyczących zmian rachunkowości wykorzystywałam różne perspektywy teoretyczne, w tym założenia teorii pozytywnej, pozwalające na wnioskowanie indukcyjne, oraz założenia teorii normatywnej, w tym podejścia alternatywnego, upoważniające do wnioskowania dedukcyjnego;

- metod badawczych – w cyklu publikacji zastosowałam metodę analizy i konstrukcji logicznej, metodę obserwacyjną, metodę analizy i krytyki źródłowej, metodę badania dokumentów, a także metody statystyczne, w tym badanie ekonometryczne;

- danych – wykorzystywałam dane ilościowe i jakościowe dotyczące wyników badań naukowych o charakterze finansowym i niefinansowym na temat ujawnień dokonań w sprawozdawczości przedsiębiorstw zróżnicowanych dziedzinowo i pochodzących z różnych obszarów geograficznych; wykorzystywałam także dane ilościowe i jakościowe prezentujące wyniki ujawnień na temat dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego w sprawozdawczości badanych instytucji finansowych z różnych krajów Europy Środkowo-Wschodniej w latach 2012-2017, w tym w raportach rocznych, raportach społecznych, raportach środowiskowych, raportach CSR czy raportach rozwoju zrównoważonego.

Wobec skomplikowania i trudności ukazanego naukowego problemu badawczego jako główną metodą badawczą zastosowałam metodę analizy i konstrukcji logicznej. Za pomocą tej metody poddałam badaniu problem badawczy z perspektywy zmian podsystemów rachunkowości (sprawozdawczości i rachunkowości zarządczej), przyjmując odrębnie do interpretacji każdego z podsystemów perspektywę teorii pozytywnej oraz teorii normatywnej. Zgodnie z ideą teorii

pozytywnych dążyłam do zrozumienia potrzeby zmian obserwowanych w sprawozdawczości przedsiębiorstw, a następnie ich interpretacji w odniesieniu do zmian w rachunkowości wynikających z potrzeby dostarczania informacji o dokonaniach na rzecz rozwoju zrównoważonego. Wnioski dotyczące kierunków rozwoju rachunkowości w świetle teorii pozytywnych opracowałam na drodze rozumowania indukcyjnego, wskazując konsekwencje dla rachunkowości przyjęcia przez przedsiębiorstwo zasad rozwoju zrównoważonego za podstawę rozrachunku ze swojej odpowiedzialności. Z kolei za pomocą teorii normatywnych, na podstawie wnioskowania dedukcyjnego, rozpoznałam pożądane kierunki zmian rachunkowości, wspierającej sprawozdawczość z dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego, a także zarządzanie przedsiębiorstwem zrównoważonym. Dzięki syntezie wniosków sformułowanych w części teoretycznej i empirycznej cyklu publikacji, przy jednoczesnym uwzględnieniu ograniczeń rozwoju rachunkowości wynikających z jej istoty i ryzyka z nim związanego, zaproponowałam nowe normatywne rozwiązanie w ramach badanego problemu w formie ram koncepcyjnych rachunkowości zrównoważonej oraz wskazałam dalsze perspektywy rozwoju rachunkowości. Przyjęta metoda analizy i konstrukcji logicznej w całym cyklu publikacji determinowała zakres wykorzystania pozostałych metod badawczych.

W cyklu publikacji zastosowałam także metodę obserwacyjną, badając zmiany w zakresie i sposobie ujawnień przedsiębiorstw na temat realizacji zasad rozwoju zrównoważonego w raportach społecznych i środowiskowych, raportach rozwoju zrównoważonego, raportach CSR czy raportach rocznych, a także w sprawozdaniach finansowych czy na stronach internetowych badanych podmiotów. Wyniki obserwacji rozwoju sprawozdawczości z dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego w instytucjach finansowych w krajach Europy Środkowo-Wschodniej w latach 2012-2017 (artykuł nr 1 i nr 2) uzupełniłam o ocenę trendów zmian sprawozdawczości w Polsce i na świecie na podstawie wyników badań empirycznych prezentowanych w piśmiennictwie naukowym (monografia). Za pomocą metody obserwacyjnej uzupełnionej analizą i krytyką piśmiennictwa naukowego oraz analizą rozwiązań legislacyjnych wyznaczałam stan wiedzy w ramach badanego problemu w publikacjach cyklu, co pozwalało na ukierunkowywanie przeprowadzanych badań na szczegółowe ustalenie przesłanek rozwoju rachunkowości pod wpływem rosnącego znaczenia koncepcji rozwoju zrównoważonego. W celu zapewnienia kompletności i obiektywizmu przeprowadzanych badań literaturowych zastosowałam badania bibliometryczne (w monografii i w artykule nr 3). Ponadto na podstawie analizy i krytyki źródłowej stwierdziłam celowość i autentyczność działalności ludzkiej na rzecz realizacji zasad rozwoju zrównoważonego, w tym działalności przedsiębiorstw, implikujących zakres i tempo zmian w systemie rachunkowości i powiązania rachunkowości z koncepcją *accountability*. Ponadto przeprowadzone badania empiryczne na wybranej zbiorowości, którą stanowiły publiczne instytucje finansowe w krajach Europy Środkowo-Wschodniej, wymagały zastosowania metody badania dokumentów. Metodę tą zastosowałam do analizy i oceny ujawnień dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego w raportach rocznych, raportach społecznych, raportach środowiskowych i raportach CSR, a także sprawozdaniach finansowych badanych instytucji finansowych.

Zastosowanie metody badania dokumentów pozwoliło uzyskać uporządkowany empiryczny materiał poznawczo-badawczy. Materiał ten stanowił podstawę do przeprowadzenia badań statystycznych w formie badań ekonometrycznych wykorzystanych do oceny przedmiotu badań zrealizowanych w artykule nr 1 i nr 2. W badaniach artykułu nr 1 próbę badawczą stanowiły wszystkie podmioty z sektora finansowego notowane na Gieldzie Papierów Wartościowych w Warszawie o statusie instytucji finansowej, określonym w art. 4 § 1 Kodeksu spółek handlowych. Analizowany okres to lata 2012–2015. W celu weryfikacji hipotez zbudowano dwa modele ekonometryczne, w których zmienne CSR stanowiły ujawnienia dokonań CSR i przynależność do *Respect Index* (RI), zmienne wyników

finansowych – wartość księgowa instytucji, wartość rynkowa, wskaźniki ROA i ROE, a zmienne kontrolne – wielkość instytucji, stosunek długoterminowego zadłużenia do aktywów ogółem oraz przynależność do indeksu WIG-BANKI. Pierwszy model ekonometryczny został oszacowany klasyczną metodą najmniejszych kwadratów, a drugi model – za pomocą regresji logitowej. Ponadto zależność pomiędzy ujawnieniami dokonań CSR a CFP została oceniona z wykorzystaniem współczynnika korelacji rang Spearmana. Z kolei test dwuczynnikowy ANOVA pozwolił na zweryfikowanie hipotezy za pomocą oceny równości średnich wyników finansowych w grupach instytucji różniących się faktem ujawniania dokonań CSR, przynależności do indeksu RI oraz równoczesnego zachodzenia obu tych warunków.

Statystyczne metody badawcze zastosowano także w artykule nr 2. Do przeprowadzonego badania ekonometrycznego wykorzystano wyniki ujawnień dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego w sprawozdawczości 20 największych banków publicznych w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 2012–2016. Za zmienne CSR przyjęto 21 aspektów środowiskowych i aspektów oddziaływania społecznego wynikających z Dyrektywy 2014/95/UE i ISO 26 000, których ocenę przeprowadzono na podstawie 40 raportów społeczno-środowiskowych (określanych także jako raporty CSR, raporty rozwoju zrównoważonego) oraz 100 raportów rocznych banków. Na podstawie oceny wymienionych aspektów, przypisując wagi ujawnianym informacjom (0–3), opracowano łączny wskaźnik ujawnień CSR. Natomiast za zmienne finansowe przyjęto, zgodnie z prezentowanymi w piśmiennictwie naukowym badaniami empirycznymi, wskaźnik rentowności aktywów (ROA) i wskaźnik rentowności kapitału własnego (ROE), wyznaczone na podstawie zysku przed opodatkowaniem w celu wyeliminowania różnic w polityce podatkowej między krajami. W celu weryfikacji dwóch hipotez zbudowano dwa modele ekonometryczne, a następnie wykorzystano modele panelowe wybrane na podstawie testu Breuscha-Pagana oraz testu Hausmana. Skonstruowanie modelu BBC-SE z grupy metod DEA pozwoliło na ocenę efektywności technicznej banków w badanych obszarach.

Przeprowadzona analiza porównawcza wyników badań empirycznych artykułu nr 1 i nr 2 w formie analizy ekonomicznej pozwoliła na identyfikację, zmierzenie i porównanie relacji między ujawnieniami dokonań CSR a wynikami finansowymi wskazującymi na prawidłowości w zachowaniu się podmiotów gospodarczych pod wpływem rosnącego znaczenia koncepcji rozwoju zrównoważonego. Ujawniła również prezentowany w sprawozdawczości instytucji finansowych sposób realizacji zasad rozwoju zrównoważonego wybranych podmiotów, zakres ich dokonań i ujęcie jakościowo-ilościowe tych dokonań w sprawozdawczości, a także jej znaczne zróżnicowanie w formie i zakresie. Ustrukturyzowane liczbowe wyniki przeprowadzonych badań w formie tabelarycznej prezentuje część czwarta artykułu nr 1 i część piąta artykułu nr 2.

W prezentowanych badaniach wskazanego cyklu publikacji możliwe było uzyskanie synergii wniosków poznawczych dzięki zastosowaniu podejścia wieloparadygmatycznego, pozwalającego na użycie wskazanych metod.

4.2.5. Rezultaty poznawcze i wkład własny autorki cyklu publikacji do nauki

Zrealizowane przeze mnie badania o charakterze empirycznym i teoretycznym ukazane w cyklu publikacji stanowią wkład do trwającej dyskusji naukowców i praktyków na temat zmian rachunkowości pod wpływem rosnącego znaczenia koncepcji rozwoju zrównoważonego. Za pomocą przeprowadzonych badań wtórnych i pierwotnych zrealizowałam główne cele cyklu publikacji, wypełniając wskazaną lukę badawczą w postaci kompleksowego ujęcia rachunkowości w koncepcji rozwoju zrównoważonego. W ramach przeprowadzonych badań dokonałam szeregu ustrukturyzowanych prac badawczych ukazujących rosnące znaczenie zmian rachunkowości pod

wplywem koncepcji rozwoju zrównoważonego, w tym potrzebę pomiaru dokonań przedsiębiorstwa wynikających z realizacji zasad tej koncepcji i budowania jego relacji z interesariuszami zewnętrznymi i wewnętrznymi. Wyniki prac badawczych podzieliłam na rezultaty poznawcze o charakterze teoretycznym, empirycznym i koncepcyjnym. Mam świadomość, że wyniki te wzajemnie się uzupełniają, tworząc holistyczny obraz rachunkowości zrównoważonej, jednak w celu ukazania mojego wkładu własnego do nauki przedstawiam osiągnięte rezultaty w podziale na wymienione kategorie:

I. Rezultaty poznawcze o charakterze teoretycznym

W cyklu publikacji ukazałam główne czynniki wpływu koncepcji rozwoju zrównoważonego na postrzeganie działalności gospodarczej w naukach ekonomicznych, pośrednio determinujące także ewolucję rachunkowości. Należą do nich inicjatywy międzynarodowe, standaryzacja raportowania w analizowanym zakresie, inicjatywy wynikające z samoregulacji biznesu, presja społeczna, ale także wsparcie nauki. Ponadto wyjaśniając istotę paradygmatu, uzasadniłam posługiwanie się w piśmiennictwie naukowym terminem „paradygmatu rozwoju zrównoważonego”. Przyjmując perspektywę realizacji zasad rozwoju zrównoważonego w ocenie dokonań przedsiębiorstw, wykazałam jej wpływ na ukierunkowanie rozwoju rachunkowości, w tym jej pomoc w ocenie dokonań w zakresie poszanowania praw człowieka i dbałości o jakość warunków jego życia, ochrony środowiska i prewencji, praworządności i odpowiedzialności, międzypokoleniowej i wewnątrzpokoleniowej sprawiedliwości, zintegrowanej efektywności oraz innowacyjności. Tym samym ukazałam znaczenie wpływu koncepcji rozwoju zrównoważonego na ukierunkowywanie rozwoju rachunkowości dla potrzeb przeprowadzania rozrachunku z odpowiedzialności ekonomicznej, środowiskowej i społecznej przedsiębiorstwa, realizując **cel pierwszy cyklu publikacji**.

Wobec stwierdzonej różnorodności naukowych i utylitarnych podejść do znaczenia i zadań rachunkowości w koncepcji rozwoju zrównoważonego wskazałam potrzebę ich ujednoczenia i jednoznacznego określenia znaczenia rachunkowości w systemie *accountability*, udowadniając pierwszą tezę pomocniczą monografii. W świetle teorii pozytywnych i normatywnych dokonałam oceny rozwoju rachunkowości pod wpływem zmian w sprawozdawczości z dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego oraz potrzeby zapewnienia wsparcia procesu zarządzania przedsiębiorstwem zrównoważonym. Jednocześnie wykazałam, że celem tego działania jest zapewnienie wiarygodności informacji ujawnianej interesariuszom zewnętrznym na podstawie rozrachunku z odpowiedzialności przedsiębiorstwa, udowadniając tym samym drugą tezę pomocniczą monografii. Ukazałam jednocześnie, że normatywne rozwiązania w tym zakresie wynikają z potrzeby standaryzacji rachunkowości w aspektach dotychczas nią nieobjętych, a także z potrzeby formułowania i postulowania metod pomiaru i komunikowania wyników działań na rzecz rozwoju zrównoważonego wspierających przeprowadzanie rozrachunku.

Na podstawie przeprowadzonych badań ukazałam także możliwości wykorzystania rachunkowości w zarządzaniu przedsiębiorstwem działającym na rzecz rozwoju zrównoważonego. Przedstawiłam je w dwóch nurtach badawczych rachunkowości – głównym i alternatywnym. Przyjęcie perspektywy funkcjonalizmu i racjonalizmu dominującego nurtu badawczego rachunkowości pozwoliło mi wskazać potrzeby zmian dostosowywania tradycyjnego instrumentarium rachunkowości zarządczej do oceny stopnia realizacji strategii rozwoju zrównoważonego, w tym do pomiaru i oceny dokonań w perspektywie zintegrowanej efektywności ekonomicznej ze środowiskową i społeczną. Natomiast poprzez przyjęcie interpretatywnych i krytycznych perspektyw badań wyróżnionych przez J. Baxter i W.F. Chua (2003) w ramach nurtu alternatywnego ukazałam rozwój zarządczej rachunkowości zrównoważonej w kierunku społecznej i instytucjonalnej praktyki wspierającej zarządzanie relacjami

z interesariuszami. Przeprowadzone wnioskowanie w tym zakresie stanowiło dowód trzeciej tezy pomocniczej monografii.

W ramach przeprowadzonych badań teoretycznych wykazałam także, że nowe zadania rachunkowości wymagają zintegrowanego podejścia wobec dotychczas rozdzielnie analizowanych w piśmiennictwie naukowym aspektów sprawozdawczych, kontrolnych czy zarządczych. W celu zintegrowanego wykorzystania rachunkowości w przeprowadzaniu wewnętrznego i zewnętrznego rozrachunku z odpowiedzialności ukazałam potrzebę sformalizowania znaczenia jej systemu w systemie *accountability* przedsiębiorstwa. Jego celem jest wykorzystanie wiarygodnej informacji z systemu rachunkowości w taki sposób, by mogła wspierać zarządzających w procesie decyzyjnym i sprawozdawczym, a także pozostałych interesariuszy w ich decyzjach związanych z przedsiębiorstwem. Na tej podstawie zrealizowałam **cel drugi cyklu publikacji**.

Do najważniejszych teoretycznych rezultatów poznawczych artykułów nr 1 i 2 z cyklu publikacji zaliczam stwierdzenie heterogeniczności relacji między dokonaniem przedsiębiorstwa wynikającymi z odpowiedzialności społecznej (CSR) a wynikami finansowymi (w skrócie relacji CSR-CFP). Wskazałam trzy główne grupy jej przyczyn – podejście do metody badawczej, uwarunkowania mikroekonomiczne przedsiębiorstwa, a także warunki makroekonomiczne kraju i jego poziom rozwoju. Dokonując oceny badanej relacji w piśmiennictwie naukowym, ukazałam i omówiłam sześć kluczowych hipotez przyjmowanych do oceny badanej relacji (tabela 2 w artykule 1). Z kolei w artykule nr 3 zaprezentowałam teoretyczne ramy zarządczej rachunkowości zrównoważonej. Uzupełniają one zdiagnozowaną na podstawie wyników testów bibliometrycznych lukę poznawczą dotyczącą badań w rachunkowości zarządczej w krajach Europy Środkowo-Wschodniej. Na podstawie identyfikacji głównych czynników i uwarunkowań zaangażowania przedsiębiorstw w realizację zasad rozwoju zrównoważonego w tym regionie wyznaczyłam kluczowe determinanty rozwoju rachunkowości zarządczej. Wykorzystując podejście alternatywne, zaprezentowałam niezbędne kierunki rozszerzające podejście do badań w rachunkowości zarządczej, określając je w perspektywie nieracjonalnej szkoły projektowania, badań naturalistycznych, radykalnej alternatywy, teorii instytucjonalnej, teorii strukturacji, a także podejść opartych na teorii M. Foucaulta oraz teorii B. Latoura. Ukazując rachunkowość zarządczą jako aktywność społeczną zdeterminowaną charakterem otoczenia organizacyjnego i społecznego, zrealizowałam cel główny artykułu nr 3.

II. Rezultaty poznawcze o charakterze empirycznym

Cały cykl publikacji ma charakter empiryczny w zakresie analizy rzeczywistości gospodarczej i jej zmian pod wpływem rosnącego znaczenia rozwoju zrównoważonego implikującego ewolucję rachunkowości. Ukazałam światowe trendy zarówno w sprawozdawczości z dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego, jak i jej atestacji, dokonałam także oceny różnorodnych rozwiązań legislacyjnych i standaryzujących w tym zakresie. Na tle rosnącego zaangażowania przedsiębiorstw w działalność na rzecz rozwoju zrównoważonego dokonałam oceny wpływu ujawniania dokonań CSR na wyniki finansowe podmiotów gospodarczych, zestawiając wyniki dotychczasowych badań empirycznych (ponad 1200 podmiotów – tabela 2 w artykule nr 1), a także tej relacji w bankach (zestawienie wyników badania ponad 1000 banków – część 3 artykułu nr 2).

Szczegółową analizę uwarunkowań społeczno-gospodarczych wpływających na możliwości rozwoju rachunkowości w koncepcji rozwoju zrównoważonego, znaczenia pomiaru dokonań w jej systemie i komunikowania interesariuszom wewnętrznym i zewnętrznym, przeprowadziłam w odniesieniu do krajów Europy Środkowo-Wschodniej (artykuły nr 1, nr 2 i nr 3). Ukazałam rosnące zainteresowanie działalnością na rzecz rozwoju zrównoważonego (dzięki transformacji społeczno-gospodarczej, globalizacji i powiązaniom kapitałowymi, kierowaniu się wzorcowymi zachowaniami

płynącymi z Zachodu) mimo ograniczeń związanych z czynnikami gospodarczymi, historycznymi, majątkowo-zasobowymi, instytucjonalnymi, a także kulturowymi. Wymienione determinanty przyjął jako kluczowe przesłanki rozwoju pomiaru i ujawniania dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego w przedsiębiorstwach z krajów Europy Środkowo-Wschodniej, przyczyniające się do zmian w systemie rachunkowości zarówno w zakresie sprawozdawczości, jak i jej zarządczych aspektów (realizacja **celu trzeciego cyklu publikacji**). Przewaga wymienionych ograniczeń nad rosnącym zainteresowaniem działalnością na rzecz rozwoju zrównoważonego w analizowanym regionie przyczyniła się do tego, że wyniki przeprowadzonych badań empirycznych nie pozwoliły na potwierdzenie istnienia relacji między ujawnieniami dokonań CSR i przynależnością do *Respect Index* (RI) a wynikami finansowymi badanych instytucji finansowych (odrzućcie hipotezy pierwszej artykułu nr 1). Wyniki przeprowadzonych badań wskazujące na brak analizowanej relacji CSR-CFP w instytucjach finansowych w Polsce są zgodne z wynikami uzyskanymi przez innych autorów badań w krajach Europy Środkowo-Wschodniej, w tym między innymi K. Djalilova i J. Hölschera (2016). Wobec braku analizowanej relacji autorzy ci stwierdzili, że „tam, gdzie środowisko biznesowe nie jest dobrze rozwinięte, rynki nie nagradzają banków zaangażowanych w działania społeczne i środowiskowe”. Oceniając wyniki badania w artykule nr 1, należy także uwzględnić fakt, że polski rynek finansowy jest wciąż dość młodym rynkiem, w którym w szczególności czynniki instytucjonalne i zasobowe nie pozwalają na oddziaływanie dokonań CSR na interesariuszy i ich decyzje finansowe w takim stopniu jak w krajach Zachodu.

Zrealizowane badania empiryczne w artykule nr 1 pozwoliły jednak na pozytywną weryfikację hipotezy drugiej artykułu nr 1 dotyczącej wpływu wyników finansowych na ujawnienia CSR bądź przynależność do RI. Ocena uzyskanych wyników pozwoliła stwierdzić, że istnieje zaangażowanie instytucji finansowych w działalność CSR i ujawnianie dokonań z tego zakresu wtedy, gdy pozwalają na to zasoby finansowe. Ponadto badania ukazały, że instytucje o przynależności do indeksu WIG-BANKI charakteryzowały się statystycznie istotnie wyższym prawdopodobieństwem ujawniania informacji o dokonaniach wynikających z odpowiedzialności społecznej i środowiskowej. W związku z tym, kontynuując badania w artykule nr 2, za podmiot badań przyjęto największe notowane na giełdach banki w krajach Europy Środkowo-Wschodniej. W artykule nr 2 pozytywna weryfikacja hipotezy pierwszej artykułu nr 2 potwierdziła brak wpływu ujawniania dokonań CSR na wyniki finansowe banków z krajów Europy Środkowo-Wschodniej. Pozytywną weryfikację hipotezy drugiej artykułu nr 2 zapewniły wyniki badań za pomocą skonstruowanego w tym celu modelu BBC-SE z grupy metod DEA, wskazujące, że banki o wyższej efektywności w obszarze CFP charakteryzują się wyższą efektywnością CSP.

Ponadto dokonując weryfikacji sformułowanych hipotez w artykułach nr 1 i nr 2, uzyskano argumenty, które pozwoliły nie tylko ocenić przedmiotową relację CSP-CFP, ale też stwierdzić istotne zainteresowanie ujawnianiem dokonań wynikających z odpowiedzialności społecznej i środowiskowej podmiotów (realizacja **pierwszego celu cyklu publikacji** na podstawie praktycznych przesłanek zmian), a jednocześnie ukazać olbrzymie zróżnicowanie w zakresie prezentowanych interesariuszom zewnętrznym wyników. Zapewnienie porównywalności i wiarygodności prezentowanych w sprawozdawczości przedsiębiorstw dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego oznacza dla rachunkowości wyzwanie związane z wypracowaniem zintegrowanego podejścia pomiaru i ujawniania wyników rozrachunku z odpowiedzialności ekonomicznej, społecznej i środowiskowej wynikających z realizacji zasad rozwoju zrównoważonego. Uzasadnia jednocześnie moją próbę konceptualizacji rachunkowości zrównoważonej podjętą w cyklu publikacji.

III. Rezultaty poznawcze o charakterze koncepcyjnym

W cyklu publikacji wykazałam, że w dotychczasowej praktyce gospodarczej oraz w nauce rachunkowości brak jednolitych zasad rachunkowości wykorzystywanych na potrzeby przeprowadzania rozrachunku przedsiębiorstwa z jego ekonomicznej, społecznej i środowiskowej odpowiedzialności, a tym samym potrzebę konceptualizacji rachunkowości. Zakres konceptualizacji rachunkowości zrównoważonej wyznaczyłam na podstawie wniosków z przeprowadzonej analizy znaczenia istniejących założeń koncepcyjnych rachunkowości i sprawozdawczości finansowej, sposobów ich strukturyzowania i przyjmowanych celów ich tworzenia. Stanowiły one asumpt do opracowania autorskich ram koncepcyjnych rachunkowości zrównoważonej, skonstruowanych zgodnie ze strukturą Założeń Koncepcyjnych Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej. Udowodniłam tym samym czwartą tezę pomocniczą monografii, że ramy koncepcyjne rachunkowości zrównoważonej wymagają tak skonkretyzowanej struktury, założeń i celów, które zapewnią interesariuszom zewnętrznym i wewnętrznym wiarygodność informacji o dokonaniach na rzecz rozwoju zrównoważonego, generowanych w systemie rachunkowości

Potwierdzając szczegółowe tezy, uzyskałam argumenty, które w konsekwencji pozwalają udowodnić główną tezę monografii, wskazując potrzebę wykorzystania rachunkowości do zapewniania interesariuszom zewnętrznym i wewnętrznym wiarygodnych informacji o dokonaniach przedsiębiorstwa na rzecz rozwoju zrównoważonego. Udowodniłam tym samym potrzebę konceptualizacji rachunkowości zrównoważonej, przy uwzględnieniu dualistycznego podejścia wobec rachunkowości – jej znaczenia w pomiarze ekonomicznym dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego (monografia), jak i pełnienia funkcji społecznej związanej z budowaniem relacji z interesariuszami przedsiębiorstwa (artykuł nr 3).

Ramy koncepcyjne rachunkowości zrównoważonej oznaczają podstawowe zasady i wytyczne wskazujące jej istotę i umiejscowienie w systemie zarządzania przedsiębiorstwem. Głównym celem ich skonstruowania jest wyznaczenie roli rachunkowości zrównoważonej jako źródła wiarygodnej informacji o dokonaniach przedsiębiorstwa na rzecz rozwoju zrównoważonego, ukierunkowanej na potrzeby interesariuszy zewnętrznych i wewnętrznych, wspierającej proces zarządzania przedsiębiorstwem zrównoważonym. Cele szczegółowe ram koncepcyjnych rachunkowości zrównoważonej są związane z wyznaczeniem roli, zadań i zakresu przedmiotowego rachunkowości w pomiarze dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego, przy uwzględnieniu potrzeby wewnętrznej i zewnętrznej komunikacji wyników tego pomiaru.

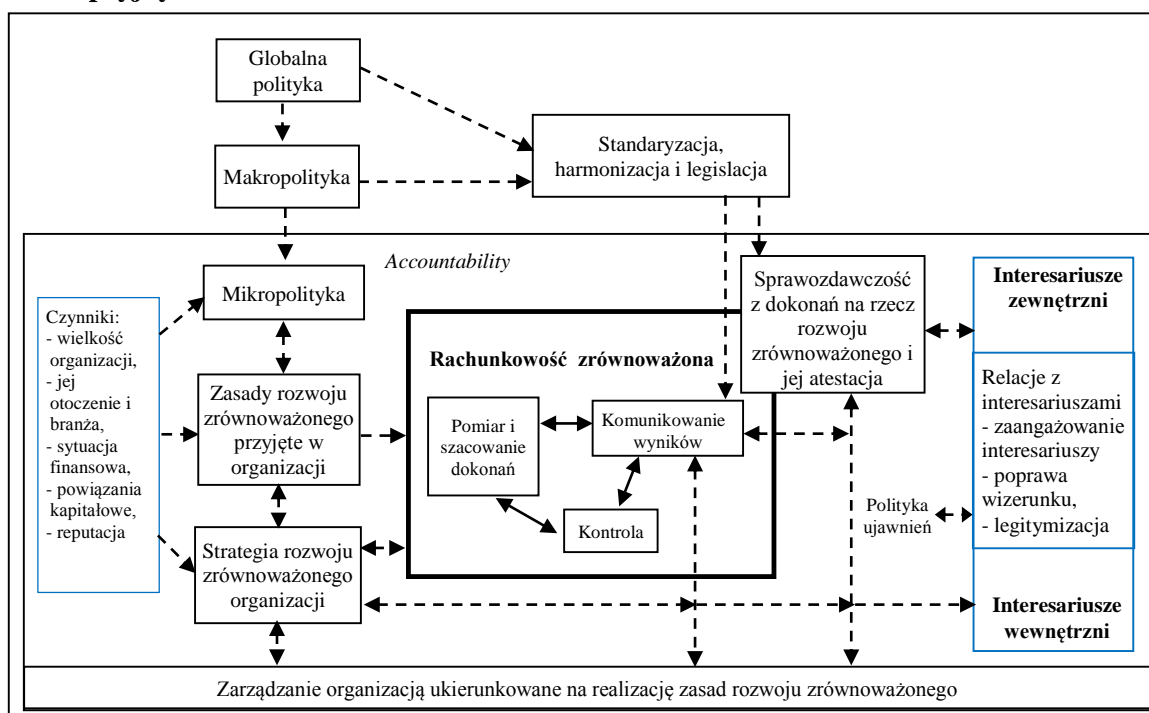
Moja autorska propozycja ram koncepcyjnych rachunkowości zrównoważonej stanowi, według mojej wiedzy, pierwszą w piśmiennictwie naukowym próbę konceptualizacji rachunkowości zrównoważonej w ustrukturyzowanym ujęciu na wzór ram rachunkowości finansowej. Przyjmując za wzorzec strukturę Założeń Koncepcyjnych Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej, skonstruowałam ramy koncepcyjne rachunkowości zrównoważonej poprzez wyznaczenie:

- celów rachunkowości zrównoważonej,
- użytkowników informacji generowanych z systemu rachunkowości zrównoważonej,
- jakościowych cech użytecznych informacji z systemu rachunkowości zrównoważonej,
- zakresu przedmiotowego rachunkowości zrównoważonej,
- sprawozdawczości rachunkowości zrównoważonej, w tym zasad ujmowania, wyceny i prezentacji elementów sprawozdań,
- zasad weryfikacji wiarygodności informacji z systemu rachunkowości zrównoważonej.

Jednym z kluczowych elementów ram koncepcyjnych rachunkowości zrównoważonej jest zdefiniowanie jej celów. Cele te przyjął zgodnie z zaproponowaną w monografii autorską definicją

rachunkowości zrównoważonej, traktując ją jako zintegrowany system ekonomicznego pomiaru aspektów gospodarczych, społecznych i środowiskowych umożliwiający komunikację informacji i ujawnień o dokonaniach przedsiębiorstwa na rzecz rozwoju zrównoważonego kluczowym interesariuszom wewnętrznym i zewnętrznym przedsiębiorstwa. Ujęcie systemowe znaczenia rachunkowości uzupełniłam także podejściem instrumentalnym, określając rachunkowość zrównoważoną jako narzędzie zarządzania przedsiębiorstwem wspierające sprawozdawczość z dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego oraz procesy decyzyjne. Schematyczne ujęcie integracji celów rachunkowości zrównoważonej jako podstawowego elementu jej ram koncepcyjnych przedstawia rysunek 1.

Rysunek 1. Integracja celów rachunkowości zrównoważonej jako podstawowego elementu jej ram koncepcyjnych

Źródło: Zyznarska-Dworczak, 2019, s. 255 (monografia).

Schematyczne ujęcie celów rachunkowości zrównoważonej obrazuje główne zadania rachunkowości w systemie *accountability* organizacji zorientowanej na realizację zasad rozwoju zrównoważonego. Należy do nich w szczególności pomiar i szacowanie dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego oraz komunikowanie ich wyników, których wiarygodności strzeże kontrola wewnętrzna, zaś zakres jest odpowiednio dostosowany do potrzeb sprawozdawczości zewnętrznej i jej standaryzacji, a także potrzeb zarządzania. Przyjęłam, że konstrukcja systemu rachunkowości zrównoważonej wymaga uwzględnienia szeregu czynników o charakterze globalnym, makroekonomicznym i mikroekonomicznym, łącznie determinujących przeprowadzanie rozrachunku z odpowiedzialności przedsiębiorstwa. Tym samym wpływa na rolę rachunkowości zrównoważonej w realizacji oczekiwań informacyjnych interesariuszy organizacji.

Definiując użytkowników informacji z systemu rachunkowości zrównoważonej przyjęłam, że dzielą się oni na dwie grupy: użytkowników zewnętrznej sprawozdawczości, sporządzonej zgodnie z ustawą o rachunkowości, a także użytkowników informacji wspierającej decyzje zarządcze w zakresie

realizacji założeń strategii rozwoju zrównoważonego. Z kolei definiując jakościowe cechy użytecznych informacji z systemu rachunkowości zrównoważonej, założyłam, że użyteczność informacji wyznaczają jakościowe cechy informacji finansowych oraz niefinansowych. Znaczenie cech jakościowych informacji finansowych określiłam zgodnie z ich znaczeniem przyjętym w Założeniach Koncepcyjnych MSSF, przyjmując za obowiązujące zasady rachunkowości według ustawy o rachunkowości. Natomiast znaczenie cech jakościowych w stosunku do informacji niefinansowych przyjąłam za wytycznymi Krajowego Standardu Rachunkowości nr 9, zakładając, że użyteczne informacje z systemu rachunkowości zrównoważonej powinny być wiarygodne, przydatne, zrozumiałe i porównywalne. Z kolei przedstawiony zakres podmiotowy rachunkowości zrównoważonej, jako element jej ram koncepcyjnych, wynika z ram koncepcyjnych organizacji sporządzających roczne sprawozdanie finansowe w myśl przepisów ustawy o rachunkowości, zarządzanych zgodnie ze strategią rozwoju zrównoważonego.

Sprawozdawczość z dokonań ujętych w systemie rachunkowości zrównoważonej, jako kolejny element ram koncepcyjnych, dostosowałam do potrzeb informacyjnych interesariuszy zewnętrznych i wewnętrznych organizacji. Tym samym wskazałam dwa odrębne sprawozdania – zewnętrzne i zarządcze sprawozdanie rachunkowości zrównoważonej. W ramach koncepcyjnych zaproponowałam, by pierwsze z nich obejmowało:

- rozbudowane sprawozdanie finansowe (bądź sporządzenie dodatkowej wersji sprawozdania poza sprawozdaniem finansowym wynikającym z ustawy o rachunkowości), wyodrębniające aspekty środowiskowe i aspekty oddziaływania społecznego, w tym także wzbogacające informację dodatkową o wskaźniki i mierniki efektywności ekonomicznej, społecznej i środowiskowej;
- opinię biegłego rewidenta z badania rozbudowanego sprawozdania finansowego.

Wzorcowe elementy rozbudowanego sprawozdania, jak rozbudowany bilans, rachunek zysków i strat, rachunek przepływów pieniężnych i zestawienie zmian w kapitale własnym, przedstawiłam w formie załączników do monografii. Również w formie załączników zaproponowałam zasady wyceny aktywów i zobowiązań związanych z ochroną środowiska i oddziaływaniem społecznym, przykładowe przepływy związane z tymi aspektami w rachunku przepływów pieniężnych, a także zestawienie mierników i wskaźników dotyczących dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego prezentowanych w informacji dodatkowej rozbudowanego sprawozdania. Propozycje poszczególnych elementów rozbudowanego sprawozdania finansowego zaprojektowałam w celu wyodrębnienia ważnych z perspektywy oceny realizacji zasad rozwoju zrównoważonego kategorii, a także oceny nakładów i wyników związanych z deklarowanymi przez przedsiębiorstwo celami.

Ramy koncepcyjne rachunkowości zrównoważonej obejmują normatywne ujęcie rachunkowości wspierającej przeprowadzenie wewnętrznego rozrachunku z działań na rzecz rozwoju zrównoważonego za pomocą strategicznej karty wyników zintegrowanej z budżetowaniem i benchmarkingiem. Taka zintegrowana forma ma za zadanie wspierać zarządzających nie tylko w planowaniu i kontroli dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego, ale także w obiektywnej ich ocenie, a także wskazaniu wzorcowych sposobów realizacji strategii i jej najlepszych wyników spośród partnerów benchmarkingowych z danej branży. Jako załącznik w monografii przedstawiłam propozycję celów i priorytetów w każdej z perspektyw karty wyników wraz ze szczegółową konstrukcją mierników i wskaźników wyznaczających efektywność ekonomiczną, środowiskową i społeczną.

W ramach koncepcyjnych ram rachunkowości zrównoważonej założyłam, że jej immanentnym elementem jest kontrola. Określiłam podstawowe zasady realizacji funkcji kontrolnej rachunkowości na potrzeby sporządzenia zewnętrznego i zarządczego sprawozdania z dokonań ujętych w systemie

rachunkowości zrównoważonej. Założyłam, że zewnętrzne sprawozdanie w formie rozbudowanego sprawozdania finansowego, prezentującego mierzalne dane z systemu rachunkowości zrównoważonej, powinno zostać poddane niezależnej weryfikacji wyników działań przez biegłego rewidenta.

Podsumowując znaczenie ram koncepcyjnych rachunkowości zrównoważonej, można stwierdzić, że stanowią one normatywne holistyczne ujęcie rachunkowości w koncepcji rozwoju zrównoważonego (realizacja celu głównego monografii). Do głównych ograniczeń zaproponowanych ram koncepcyjnych należy przede wszystkim fakt, że nie prezentują one praktycznych wskazówek wdrożenia wzorcowego rozwiązania, a wskazują jedynie wzorcową rolę rachunkowości wspierającą zarządzanie organizacją ukierunkowaną na realizację zasad rozwoju zrównoważonego, w tym podejście do komunikowania informacji na ten temat. Ponadto możliwości pomiaru ekonomicznego aspektów społeczno-środowiskowych rachunkowości zrównoważonej wyznaczają jej granicę w ocenie stopnia realizacji zasad rozwoju zrównoważonego. Jednak to ograniczenie można odczytać także jako potrzebę współdziałania rachunkowości z innymi systemami raportowania, na przykład zarządzania środowiskowego. Wymaga to w sferze nauki wypracowania interdyscyplinarnych rozwiązań przy adaptacji osiągnięć z innych dyscyplin naukowych, a w sferze praktyki określenia charakteru współpracy różnych działów przedsiębiorstwa oraz możliwości dostosowania odpowiednich systemów informatycznych, gromadzących dane o wynikach działań na rzecz rozwoju zrównoważonego. W ramach oceny ograniczeń ram koncepcyjnych rachunkowości zrównoważonej przedstawiłam analizę korzyści i kosztów ich zastosowania.

Przedstawione rezultaty poznawcze cyklu publikacji o charakterze koncepcyjnym pozwoliły uzupełnić zdiagnozowaną lukę metodyczną. Zaprezentowana w monografii konstrukcja ram koncepcyjnych rachunkowości zrównoważonej, poprzedzona uzasadnieniem przyjętych założeń i zależności, uzupełniona podejściem alternatywnym do znaczenia rachunkowości przedstawionym w artykule nr 3, prezentuje holistyczne ujęcie rachunkowości przedsiębiorstw w koncepcji rozwoju zrównoważonego.

Oceniając rezultaty poznawcze o charakterze teoretycznym, empirycznym i koncepcyjnym przedstawione w cyklu publikacji, można stwierdzić, że łącznie wypełniają one, wskazaną w punkcie 4.2.2 niniejszego autoreferatu, lukę badawczą i stanowią mój wkład do nauki. Ich wykorzystanie może być cennym wsparciem dla szerokiego grona ich użytkowników – praktyków, regulatorów, a także naukowców. Przedstawione rezultaty pozwalają bowiem zrozumieć zmiany dokonujące się w nauce i praktyce rachunkowości pod wpływem rosnącego znaczenia koncepcji rozwoju zrównoważonego oraz możliwości jej wykorzystania w ocenie realizacji zasad rozwoju zrównoważonego. Mogą pomóc w odpowiednim wyznaczeniu zadań działom rachunkowości przedsiębiorstw, w tym sprawozdawczości i rachunkowości zarządczej, zdefiniowaniu zakresu i metod pomiaru realizacji zasad rozwoju zrównoważonego, a także wyceny poszczególnych kategorii majątkowych i wynikowych związanych z aspektami środowiskowymi i aspektami oddziaływania społecznego. Przedstawione wnioski mogą również pomóc w wykorzystaniu wyników z systemu rachunkowości do zarządzania przedsiębiorstwem, w tym kontroli realizacji jego założeń strategicznych przy uwzględnieniu oczekiwań informacyjnych interesariuszy.

Zaprezentowane w cyklu publikacji wyniki badań pozwalają także zrozumieć wpływ ujawnień dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego w sprawozdawczości przedsiębiorstw na wyniki finansowe. Świadczą jednocześnie o potrzebie ich ujednoczenia i ustandaryzowania w celu podniesienia wiarygodności ujawnień. Generowanie i komunikowanie wiarygodnych i porównywalnych informacji o dokonaniach na rzecz rozwoju zrównoważonego może także stanowić wsparcie dla przeprowadzenia rozrachunku z dokonywanymi działaniami przedsiębiorstwa, oczekiwanego przez interesariuszy przedsiębiorstwa. Ma ono szczególne znaczenie w przeciwstawianiu się nieetycznej praktyce manipulowania informacją w raportach rozwoju zrównoważonego czy rozdzielania celów od środków ich

realizacji (*decoupling*). Przedstawiona analiza sposobu ujawniania dokonań i stwierdzona różnorodność w tym zakresie może pomóc uświadomić interesariuszom potrzebę poddania wyników analizowanego obszaru kontroli wewnętrznej, a także niezależnej weryfikacji zewnętrznej, potwierdzających rzetelność informacji. Przedstawione rezultaty prezentują praktyczny potencjał możliwości wykorzystania informacji do usprawnienia procesów decyzyjnych dotyczących działań na rzecz rozwoju zrównoważonego i ich komunikacji. Ponadto pozyskana wiedza może istotnie się przyczynić do ukierunkowania działań regulatorów i innych organizacji tworzących standardy raportowania z dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego na zharmonizowanie sposobu pomiaru, komunikowania i weryfikowania ujawnianych wyników realizacji zasad rozwoju zrównoważonego, w tym także poprzez wykorzystanie w tym celu rachunkowości.

Ponadto zaprezentowane rezultaty poznawcze cyklu publikacji mogą wyznaczać punkt odniesienia w topografii badań z obszaru rachunkowości. Mogą stanowić asumpt do dalszych badań naukowych w zakresie teorii, praktyki i polityki rachunkowości, w tym w szczególności rachunkowości w koncepcji rozwoju zrównoważonego. Potencjalne obszary badawcze pogrupowałam w osiem wymiarów prezentujących problemy badawcze, których rozwiązanie może się przyczynić do rozwoju nauki, w tym w szczególności nauki rachunkowości (tabela 5).

Tabela 5. Wymiary i obszary potencjalnych badań w zakresie rachunkowości zrównoważonej

Wymiar	Obszary badań
Naukowy	zintegrowanie wyników ekonomicznych, środowiskowych i społecznych przy realizacji podstawowych zasad rachunkowości zapewniających ich wiarygodność
Praktyczny	realizacja oczekiwań informacyjnych interesariuszy przedsiębiorstwa (wewnętrznych i zewnętrznych)
Funkcjonalny	realizacja podstawowych funkcji rachunkowości: pomiaru i komunikacji wyników ekonomicznych, społecznych i środowiskowych
Polityczny	realizacja zasad polityki rachunkowości na poziomie globalnym, makro- i mikroekonomicznym przy uwzględnieniu koncepcji rozwoju zrównoważonego
Prawny	standaryzacja obszaru rachunkowości w koncepcji rozwoju zrównoważonego
Rozrachunkowy	wsparcie rozrachunku z odpowiedzialności ekonomicznej, środowiskowej i społecznej przedsiębiorstwa; zapewnienie weryfikowalności jego wyników
Etyczny	wiarygodność i weryfikowalność informacji z systemu rachunkowości zrównoważonej jako podstawa oceny zachowań etycznych
Społeczny	instytucjonalizacja rachunkowości; uwzględnianie w rachunkowości kontekstu instytucjonalnego i społecznego otoczenia

Źródło: Zyznarska-Dworczak, 2019, s. 284 (monografia).

Wymienione wymiary badań w zakresie rachunkowości zrównoważonej wzajemnie się uzupełniają i przenikają. Za cenne dla rozwoju nauki uważam dalsze prace naukowe w zakresie oddziaływania paradygmatu rozwoju zrównoważonego na rachunkowość, a także możliwości wykorzystania rachunkowości w działaniach na rzecz rozwoju zrównoważonego, w tym w jej globalnej, makroekonomicznej i mikroekonomicznej perspektywie. Za szczególnie zasadne uważam prowadzenie dalszych prac badawczych nad rozwojem teoretycznych podstaw rachunkowości rozwoju

zrównoważonego w ramach podejścia normatywnego. Może ono służyć w szczególności wsparciu harmonizacji i standaryzacji sprawozdawczości dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego i jej atestacji, ograniczającej negatywne zjawiska związane z wykorzystaniem raportowania do pozyskania pozornej legitymizacji statusu przedsiębiorstwa jako działającego na rzecz rozwoju zrównoważonego. Normatywy, oparte na pragmatycznej orientacji, mogą także wskazać zakres informacji o działaniach przedsiębiorstwa na rzecz rozwoju zrównoważonego, możliwy do ujęcia w pomiarze ekonomicznym systemu rachunkowości. Potrzebne są również normy w zakresie instytucjonalizacji systemu rachunkowości rozwoju zrównoważonego pozwalającej na skuteczne stosowanie odpowiedniego instrumentarium przy odpowiednim rozpoznaniu i zaakceptowaniu ograniczonej funkcji informacyjnej systemu rachunkowości. Szczególnym wyzwaniem wobec normatywnych badań w rachunkowości jest określenie znaczenia i granic interdyscyplinarności rachunkowości jako nauki, w tym rozwiązań wspierających współpracę systemu rachunkowości ukierunkowanej na realizację zasad rozwoju zrównoważonego z innymi systemami informacyjnymi. W określaniu znaczenia rachunkowości jako nauki społecznej pomocne będą również badania alternatywne, gdyż mogą się przyczynić do lepszego zrozumienia interpretacji powiązania rachunkowości zrównoważonej, w szczególności rachunkowości zarządczej, ze zinstytucjonalizowanymi relacjami społecznymi.

Na przyszły rozwój rachunkowości w koncepcji rozwoju zrównoważonego mogą wpłynąć również badania o charakterze użytkowym, w tym w szczególności dotyczące kwestii, w jaki sposób rynki finansowe w krajach rozwiniętych i w krajach rozwijających się reagują na ujawnienia o dokonaniach na rzecz rozwoju zrównoważonego oraz jakie znaczenie dla interesariuszy ma poziom zapewnienia ich wiarygodności. Ponadto szczególnie cenne będą badania doświadczenia podmiotów w zakresie praktycznego funkcjonowania ich systemów rachunkowości wspierającej realizację zasad rozwoju zrównoważonego. Pomogłyby również w zidentyfikowaniu ich potrzeb w zakresie narzędzi pomiaru, wyceny i komunikowania wyników, a także w ocenie możliwości wykorzystania rachunkowości we wspieraniu realizacji założeń strategicznych przedsiębiorstw. Rozwój rachunkowości umożliwi także zdiagnozowanie wpływu zmian instytucjonalnych przedsiębiorstw wynikających z przyjęcia strategii rozwoju zrównoważonego i ich znaczenia dla kształtowania się warunków pomiaru realizacji wielowymiarowych celów w systemie rachunkowości, a tym samym jej nowych struktur organizacyjnych. Wymiar funkcjonalny badań nad rozwojem rachunkowości wymaga także uwzględnienia aspektów politycznych i prawnych, w tym zmian polityki rachunkowości na poziomie globalnym i makroekonomicznym, a także wszelkich działań standaryzacyjnych w tym zakresie. Szczególnie cenne byłoby zbadanie, w jakim stopniu prace regulatorów raportowania na rzecz rozwoju zrównoważonego uwzględniają (i uwzględnią w przyszłości) wkład przedstawicieli rachunkowości i w jakim stopniu zaproponowane przez nich zmiany w standaryzacji sprawozdawczości i jej atestacji będą mogły mieć charakter obligatoryjny. Równie ważny obszar przyszłych badań w rachunkowości zrównoważonej tworzą wymiary społeczny i etyczny rachunkowości zrównoważonej. Wymagają postrzegania rachunkowości nie tylko jako systemu pomiaru wyników, lecz także jako systemu społecznego, wymagającego implementacji podejścia etycznego w celu zagwarantowania wartości i zasad oczekiwanych przez interesariuszy przedsiębiorstwa. Szczególnie ważne byłoby także określenie powiązań między moralnością, mentalnością, postawami a działaniami zarządzających przedsiębiorstwem działającym na rzecz rozwoju zrównoważonego, co mogłoby ograniczyć zjawisko *decouplingu* na poziomie praktyki i polityki, a także celów i ich realizacji.

Synergiczny efekt badań w każdym z wymienionych wymiarów dalszych prac badawczych – naukowym, praktycznym, funkcjonalnym, politycznym i prawnym, rozrachunkowym, etycznym oraz społecznym – może się istotnie przyczynić do dalszego rozwoju rachunkowości zrównoważonej.

Przedstawienie potencjału i kierunków dalszego rozwoju rachunkowości zrównoważonej wraz ze skonstruowaniem jej ram koncepcyjnych stanowi realizację **celu czwartego cyklu publikacji**.

Reasumując, rezultaty poznawcze cyklu publikacji ukazują konsekwencje dla rachunkowości przyjęcia przez przedsiębiorstwo zasad rozwoju zrównoważonego za podstawę rozrachunku ze swojej odpowiedzialności ekonomicznej, społecznej i środowiskowej zarówno wobec interesariuszy zewnętrznych, jak i wewnętrznych. Cykl publikacji, wypełniając zdiagnozowane luki – teoretyczną, empiryczną i metodyczną – stanowi realizację **celu piątego cyklu** w postaci wkładu w rozwój nauk ekonomicznych (nauk społecznych⁴). Cykl publikacji ukazuje, że koncepcja rozwoju zrównoważonego rozszerza zadania rachunkowości względem jej konwencjonalnego ujęcia, a jednocześnie rachunkowość stanowi instrument oceny realizacji zasad rozwoju zrównoważonego gwarantujący jakość i wiarygodność informacji w tym zakresie. Udowadnia jednocześnie, że rachunkowość wobec koncepcji rozwoju zrównoważonego może niezmiennie stanowić bazę normatywną odwzorowującą społeczno-ekonomiczne zjawiska gospodarcze z uwzględnieniem ochrony środowiska, oddziaływania społecznego i etycznych zasad komunikowania informacji.

Cykl publikacji wskazuję jako osiągnięcie naukowe w dyscyplinie finanse z uwagi na największy wkład do tej dyscypliny. Obszarami badawczymi publikacji są przede wszystkim teoria rachunkowości i sprawozdawczość z dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego przedsiębiorstw. Kompleksowa analiza obszaru badawczego wymagała interdyscyplinarnych badań wykorzystujących założenia głównych nurtów badawczych nauk ekonomicznych: ekonomii, finansów oraz nauk o zarządzaniu, jednak główny ciężar rozważań w nim zawartych jest najbliższy finansom przedsiębiorstw. Cykl publikacji ukazuje znaczenie podziału środków finansowych na realizację celów nie tylko o charakterze ekonomicznym, ale również społecznym i środowiskowym, co osadza ją w dyscyplinie finanse. O przewadze perspektywy finansów w przeprowadzonych badaniach ukazanych w cyklu publikacji świadczy także wykorzystane piśmiennictwo naukowe o zasięgu międzynarodowym, które w większości dotyczy właśnie finansów. Mając świadomość, że dynamiczny rozwój nauki implikuje trudności w jednoznacznym i wyraźnym rozgraniczeniu jej obszarów, przesądzam, że cykl publikacji wnosi największy wkład w dyscyplinę finansów.

4.2.6. Bibliografia z cyklu publikacji wykorzystana w autoreferacie

- Adams, C. A. i Frost, G. R. (2008). Integrating sustainability reporting into management practices. *Accounting Forum*, 32(4), 288-302.
- Alawattage, C., Hopper, T. i Wickramasinghe, D. (2007). Introduction to management accounting in less developed countries. *Journal of Accounting & Organizational Change*, 3(3), 183-191.
- Albelda, E. (2011). The role of management accounting practices as facilitators of the environmental management. *Sustainability, Accounting, Management and Policy Journal*, 2(1), 76-100.
- Albu, C. N., Balsarib, C. i Krasodomska, J. (2016). Introduction to the special issue on corporate social reporting in central and eastern Europe. *Accounting and Management Information Systems*, 15(2), 193-205.
- Allouche, J. i Laroche, P. (2005). A meta-analytical investigation of the relationship between corporate social and financial performance. *Revue de Gestion des Ressources Humaines*, (57), 18.
- de Araújo Wanderley, C. i Cullen, J. (2013). Management accounting research: Mainstream versus alternative approaches. *Contabilidade Vista & Revista*, 22(4), 15-44.
- Arroyo P. (2012). Management accounting change and sustainability: An institutional approach. *Journal of Accounting & Organizational Change*, 8(3), 286-309.

⁴ Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 20 września 2018 r.

- Baker, C. R. i Bettner, M. S. (1997). Interpretive and critical research in accounting: a commentary on its absence from mainstream accounting research. *Critical Perspectives on Accounting*, 8(4), 293-310.
- Ball, A. i Grubnic, S. (2007). Sustainability accounting and accountability in the public sector. W: J. Unerman, J. Bebbington i B. O'Dwyer (Eds.). *Sustainability accounting and accountability* (s. 243-265). London and New York: Routledge.
- Baxter J. i Chua W. F. (2003). Alternative management accounting research – whence and whither. *Accounting, Organization and Society*, 28(1), 97-126.
- Bielińska, E. J., Futa, B., Baran, S., Żukowska, G., Pawłowska, M., Cel, W. i Zhang, T. (2015). Integrating role of sustainable development paradigm in shaping the human-landscape relation. *Problemy Ekorozwoju*, 10(2).
- Burrell, G. i Morgan, G. (1979). *Sociological paradigms and organizational analysis: Elements of sociology of corporate to life*. London: Heinemann.
- Borys, T. (2011). Zrównoważony rozwój – jak rozpoznać ład zintegrowany. *Problemy Ekorozwoju*, 6(2), 75-81.
- Burritt, R. L. i Schaltegger, S. (2010). Sustainability accounting and reporting: Fad or trend?. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 23(7), 829-846.
- Burzym, E. (2008). Społeczna funkcja rachunkowości. *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości*, 45(101), 71-86.
- Charnes, A., Cooper, W. W. i Rhodes, E. (1978). Measuring the efficiency of decision making units. *European Journal of Operational Research*, 2(6), 429-444.
- Deephouse, D. i Suchman, M. C. (2008). Legitimacy in organizational institutionalism, W: R. Greenwood, C. Oliver, R. Suddaby i K. Sahlin, (Eds.). *The SAGE handbook of organizational institutionalism* (s. 49-78). London: SAGE Publications Ltd.
- Djalilov, K. i Hölscher, J. (2016). Antecedents of corporate social responsibility in the banks of Central Eastern Europe and in the countries of the former soviet union. *Bournemouth Accounting, Finance & Economic Series*, 5, 1-26.
- Dobija, D. (2009). O procesach standaryzacyjnych w rachunkowości. *Master of Business Administration*, 17(3), 42-49.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/95/UE z dnia 22 października 2014 roku, zmieniająca dyrektywę 2013/34/UE w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże jednostki oraz grupy (Dz. Urz. Unii Europejskiej z 15.11.2014 r. L 330).
- Epstein, M. J. i Wisner, P. S. (2001). Using a balanced scorecard to implement sustainability. *Environmental Quality Management*, 11(2), 1-10.
- Gierusz, B. i Martyniuk, T. (2009). Rola rachunkowości w świetle społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa (CSR). W: Pracownicy Katedry Rachunkowości SGH (red.), *Problemy współczesnej rachunkowości*. Warszawa: SGH.
- Gladwin, T. N., Kennelly, J. J. i Krause, T. S. (1995). Shifting paradigms for sustainable development: Implications for management theory and research. *Academy of Management Review*, 20(4), 874-907.
- Gray, R. (2002). The social accounting project and accounting organizations and society privileging engagement, imaginings, new accountings and pragmatism over critique?. *Accounting, Organizations and Society*, 27(7), 687-708.
- Hąbek, P. (2017). CSR reporting practices in Visegrad Group Countries and the quality of disclosure. *Sustainability*, 9(12), 2322.
- Hopper, T., Tsamenyi, M., Uddin, S. i Wickramasinghe, D. (2009). Management accounting in less developed countries: what is known and needs knowing. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 22(3), 469-514.

- Kamela-Sowińska, A. (2014). Dyrektywa Unii Europejskiej o ujawnianiu informacji niefinansowych – nowe wyzwanie dla rachunkowości. *Studia Oeconomica Posnaniensia*, 2/4 (265), 61-72.
- Karmańska, A. (2013). Nauka rachunkowości, proces poznawczy, paradygmaty i prawda w rachunkowości – garść ustaleń i refleksji. *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości*, 71(127), 125-146.
- Krasodomska, J. (2014). Informacje niefinansowe w sprawozdawczości spółek. *Zeszyty Naukowe/Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie. Seria Specjalna, Monografie*, 232.
- Lewicka-Strzalecka, A. (2006). Opportunities and limitations of CSR in the postcommunist countries: Polish case. *Corporate Governance: The International Journal of Business in Society*, 6(4), 440-448.
- Łada, M. (2016). Legitymizacja a społecznie odpowiedzialna rachunkowość. *Zeszyty Naukowe Politechniki Częstochowskiej. Zarządzanie*, 23 (2), 7-15.
- Maas, K., Schaltegger, S. i Crutzen, N. (2016). Integrating corporate sustainability assessment, management accounting, control, and reporting. *Journal of Cleaner Production*, 136, 237-248.
- Manrique, S. i Martí-Ballester, C. P. (2017). Analyzing the effect of corporate environmental performance on corporate financial performance in developed and developing countries. *Sustainability*, 9(11), 1957.
- Margolis, J. D. i Walsh, J. P. (2001). *People and profits?: The search for a link between a company's social and financial performance*. Mahwah, N.J: Psychology Press.
- Mathews, M. R. (1997). Twenty-five years of social and environmental accounting research: is there a silver jubilee to celebrate?. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 10(4), 481-531.
- O'Dwyer, B., Owen, D. i Unerman, J. (2011). Seeking legitimacy for new assurance forms: The case of assurance on sustainability reporting. *Accounting, Organizations and Society*, 36(1), 31-52.
- Orlitzky, M., Schmidt, F. L. i Rynes, S. L. (2003). Corporate social and financial performance: A meta-analysis. *Organization Studies*, 24(3), 403-441.
- Poskrobko, B. (2013). Paradygmat zrównoważonego rozwoju jako wiodący kanon w badaniu nowych obszarów ekonomii, *Ekonomia i Środowisko*, 3(46), 10-24.
- Samelak, J. (2013). *Zintegrowane sprawozdanie przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialnego*. Poznań: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu.
- Schaltegger, S. i Burritt, R. L. (2010). Sustainability accounting for companies: Catchphrase or decision support for business leaders?. *Journal of World Business*, 45(4), 375-384.
- Scholtens, B. (2009). Corporate social responsibility in the international banking industry. *Journal of Business Ethics*, 86(2), 159-175.
- Simpson, W. G. i Kohers, T. (2002). The link between corporate social and financial performance: Evidence from the banking industry. *Journal of Business Ethics*, 35(2), 97-109.
- Słodowa-Hełpa, M. (2013). *Rozwój zintegrowany: warunki, wymiary, wyzwania*. Warszawa: CeDeWu.
- Szadziewska, A. (2013a). Rola rachunkowości w pomiarze efektywności działań CSR. *Prace i Materiały Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Gdańskiego*, 4, 257-277.
- Szadziewska, A. (2013b). *Sprawozdawcze i zarządcze aspekty rachunkowości środowiskowej*. Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.
- Szychta, A. (2010). Współczesne kierunki zainteresowania teorii rachunkowości finansowej w świetle zarysu jej rozwoju. *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości*, 56(112), 245-265.
- Szychta, A. (2014). Kierunki alternatywnych badań naukowych w rachunkowości zarządczej. *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości*, 80(136).
- Waddock, S. A. i Graves, S. B. (1997). The corporate social performance – financial performance link. *Strategic Management Journal*, 18(4).
- Waniak-Michalak, H., Sapkauskienė, A. i Leitonienė, S. (2018). Do companies manipulate CSR information to retain legitimacy?. *Inżynieria Ekonomiczna – Engineering Economics*, 29(3), 352-360.
- Wu, M. W. i Shen, C. H. (2013). Corporate social responsibility in the banking industry: Motives and financial performance. *Journal of Banking & Finance*, 37(9), 3529-3547.

5. Pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze

5.1. Charakterystyka ilościowa dorobku publikacyjnego

Moja dotychczasowa praca naukowo-badawcza została udokumentowana 82 publikacjami naukowymi i dydaktycznymi. Rezultatem moich badań przed uzyskaniem stopnia naukowego doktora były dwa artykuły w czasopismach naukowych, jeden rozdział monografii oraz osiem rozdziałów w materiałach dydaktycznych. Mój dorobek naukowy po uzyskaniu stopnia doktora obejmuje 71 autorskich i współautorskich publikacji. Są to:

- dwie monografie (Wydawnictwo Difin oraz Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu),
- dwa artykuły w czasopismach z listy JCR (*Impact Factor* 2,08),
- 31 recenzowanych artykułów w innych czasopismach naukowych, w tym dziewięć w języku angielskim,
- 10 rozdziałów w monografiach, w tym jeden w języku angielskim,
- sześć recenzowanych publikacji konferencyjnych, w tym dwa w języku angielskim,
- 16 rozdziałów w materiałach dydaktycznych,
- czterokrotna współredakcja materiałów dydaktycznych.

Syntetyczny wykaz dorobku publikacyjnego w ujęciu ilościowym w podziale na publikacje w języku polskim i angielskim sporządzony na 12. kwietnia 2019 r. przedstawia tabela 6.

Tabela 6. Zestawienie liczbowe dorobku publikacyjnego

Wyszczególnienie	Przed doktoratem (2004–2008)	Po doktoracie (od 2009 r.)			Suma
		polski	angielski	suma	
Publikacje razem	14	57	14	71	85
Publikacje naukowe (suma)	6	37	14	51	57
Artykuły w czasopismach z bazy JCR	–	–	2	2	2
Artykuły w innych czasopismach naukowych	2	22	9	31	33
Monografie naukowe	–	2	–	2	2
Rozdziały i artykuły w opracowaniach zbiorowych	1	9	1	10	11
Publikacje w materiałach konferencyjnych	3	4	2	6	9
Publikacje dydaktyczne (suma)	8	20	–	20	28
Redakcja materiałów dydaktycznych	–	4	–	4	4
Rozdziały w skryptach do ćwiczeń	8	16	–	16	24
Sumaryczny Impact factor wg listy JCR	–	–	4,16	–	4,16

Wyszczególnienie	Przed doktoratem (2004–2008)	Po doktoracie (od 2009 r.)			Suma
		polski	angielski	suma	
Punkty MNiSW (publikacje)	18	324	154	478	496
Artykuły z listy A (JCR)	–	–	40	40	40
Artykuły z listy B	12	183	88	271	283
Artykuły z innych czasopism	–	11	–	11	11
Monografia naukowa	–	100	–	100	100
Rozdziały z książek	6	30	11	41	47
Publikacje w materiałach konferencyjnych	–	–	15	15	15

Źródło: Na podstawie systemów informacji naukowej Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu Baza Osiągnięć (2004–2012) oraz Baza Wiedzy (2013–2019), przy uwzględnieniu Komunikatu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 18 stycznia 2019 r. w sprawie wykazu wydawnictw publikujących recenzowane monografie naukowe.

Zestawienie liczby publikacji naukowych znajdujących się na 12. kwietnia 2019 r. w naukowych bazach danych wraz z liczbą cytowań i indeksem Hirscha prezentuje tabela 7.

Tabela 7. Liczba publikacji i cytowań publikacji z dorobku w poszczególnych bazach danych

Wyszczególnienie	Liczba cytowanych publikacji według bazy	Indeks Hirscha publikacji według bazy	Liczba cytowań publikacji według bazy
Web of Science	8	2	12
BazEkon	31	4	102
Scopus	1	1	5
Scholar Google	54	6	128

Źródło: Na podstawie analizy naukowych baz danych.

5.2. Obszary badawcze

Jednolite studia magisterskie na Wydziale Ekonomii Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu (ówczesnej Akademii Ekonomicznej w Poznaniu) ukończyłam w lutym 2004 r., broniąc pracę magisterską na ocenę celującą. Pracowałam wówczas jako analityk w Dziale Klientów Korporacyjnych Banku Gospodarki Żywnościowej w Poznaniu, odpowiedzialny za analizę sprawozdań finansowych oraz kondycji finansowej przedsiębiorstw w perspektywie ich wypłacalności i zdolności kredytowej. We wrześniu 2004 r. objęłam stanowisko asystenta w Katedrze Rachunkowości Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, a rok później rozpoczęłam ścieżkę zawodową jako kandydat na biegłego rewidenta. W ten sposób mogłam połączyć rozwój naukowy w Katedrze z poszerzaniem wiedzy poprzez przygotowania na egzaminy w Polskiej Izbie Biegłych Rewidentów (ówczesnej Krajowej Izbie Biegłych Rewidentów) oraz z praktycznym doświadczeniem zawodowym prowadzenia ksiąg rachunkowych oraz przeprowadzania badań sprawozdań finansowych.

Od początku zatrudnienia prowadziłam działalność badawczo-naukową, uczestnicząc w badaniach własnych oraz statutowych realizowanych w macierzystej Katedrze w ramach:

I. Badań Młodych Naukowców i Doktorantów Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu:

2004–2010 „*Poprawa efektywności funkcjonowania przedsiębiorstw za pomocą nowoczesnych metod zarządzania kosztami*” nr 51103-75 – jako kierownik badań prowadziłam samodzielnie prace badawcze;

2010–2014 „*Strategiczny wymiar rachunkowości zarządczej*” nr 51103-497 – jako kierownik badań prowadziłam samodzielnie prace badawcze.

II. Badań Statutowych Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu:

2012–2013 „*Globalne tendencje rozwoju rachunkowości*” nr 51102-132 – jako członek zespołu prowadziłam samodzielne prace badawczych dotyczące wybranych problemów badawczych;

2013–2014 „*Opracowanie autorskiej koncepcji Business Process Intelligence jako połączenia idei Business Intelligence i paradygmatu procesowego*” nr 51102-85 – jako członek zespołu przeprowadzałam badania o charakterze wstępnego rozpoznania naukowego;

2014 – dziś „*Jakość sprawozdawczości jednostek organizacyjnych – nowe wyzwania, perspektywa zmian*” nr 51102-96 – jako członek zespołu prowadziłam samodzielne prace badawczych dotyczące wybranych problemów badawczych.

Rozpoczynając pracę w Katedrze Rachunkowości Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, moje zainteresowania naukowe skoncentrowałam na innowacyjnych rozwiązaniach w rachunkowości, w tym w szczególności rachunkowości zarządczej. Zwieńczeniem pracy badawczej w latach 2004–2009 była praca doktorska zatytułowana *Benchmarking w zarządzaniu kosztami dystrybucji gazu w Polsce*, obroniona w lipcu 2009 r. Rozprawa została wyróżniona w kategorii prac doktorskich przez Stowarzyszenie Księgowych w Polsce (II.H).

Po otrzymaniu stopnia naukowego doktora nauk ekonomicznych rozbudowywałam swoje dotychczasowe zainteresowania naukowe, poszerzając je o nowe wymiary i perspektywy badawcze, czego rezultatem jest 51 publikacji naukowych (tabela 6). Niektóre aspekty stanowią kontynuację wcześniejszych badań, które rozszerzyłam o procesowe podejście do zarządzania kosztami przedsiębiorstw oraz ocenę skuteczności innowacyjnych instrumentów rachunkowości zarządczej i ich zintegrowanego wykorzystania w zarządzaniu kosztami. Wnioski z tych badań przedstawiłam w monografii zatytułowanej *Jak zarządzać kosztami w przedsiębiorstwie?* (189 stron), a także w kilku artykułach naukowych związanych tematycznie (por. tabela 8). Równoległe zaczęłam się interesować innymi zagadnieniami, które znalazły swój wyraz w publikacjach naukowych i wystąpieniach konferencyjnych. Przedmiot moich badań rozszerzyłam o kwestie związane z wykorzystaniem rachunkowości w przedsiębiorstwie odpowiedzialnym społecznie, w tym w szczególności zmian w ramach rachunkowości zarządczej oraz sprawozdawczości przedsiębiorstw i jej atestacji. Od roku 2014, gdy opublikowałam artykuł pt. *Zrównoważona rachunkowość zarządcza w świetle teorii legitymizacji*, w pracy badawczej skoncentrowałam się na różnych aspektach zmian rachunkowości pod wpływem działań na rzecz rozwoju zrównoważonego i możliwości wykorzystania teoretycznego uzasadnienia zmian obserwowanych w praktyce przedsiębiorstw. Podjęłam również badania nad teorią rachunkowości, jej ujęciem pozytywnym i normatywnym, w tym alternatywnym. Natomiast przeprowadzane przeze mnie badania empiryczne dotyczyły zmian rachunkowości, w tym głównie sprawozdawczości z dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego i jej atestacji w instytucjach finansowych w krajach Europy Środkowo-Wschodniej.

Mój dorobek publikacyjny po uzyskaniu stopnia naukowego doktora można zatem ująć w czterech obszarach tematycznych:⁵

1. Instrumentarium rachunkowości zarządczej i jego wykorzystanie w zarządzaniu kosztami.
2. Rozwój sprawozdawczości finansowej i pozafinansowej a jej atestacja.
3. Zarządcze aspekty rachunkowości w realizacji zasad rozwoju zrównoważonego.
4. Praktyczne przesłanki zmian rachunkowości zorientowanej na realizację zasad rozwoju zrównoważonego w krajach Europy Środkowo-Wschodniej.

Pierwszym obszarem tematycznym jest „Instrumentarium rachunkowości zarządczej i jego wykorzystanie w zarządzaniu kosztami”. Rezultaty poznawcze mojego rozpoznania naukowego w tym obszarze wiążą się z oceną wykorzystania instrumentarium rachunkowości zarządczej w realizacji funkcji i celów zarządzania kosztami, oceną zakresu integrowania różnych instrumentów rachunkowości oraz oceną znaczenia podejścia procesowego zarządzania kosztami. Dotyczą również potrzeby uwzględnienia czynników determinujących możliwości zastosowania innowacyjnych rozwiązań w badanym obszarze. Do tego obszaru zaliczam 17 pozycji, w tym jedną monografię (tabela 8).

Tabela 8. Publikacje w obszarze „Instrumentarium rachunkowości zarządczej i jego wykorzystanie w zarządzaniu kosztami”

Publikacja	Realizacja celów badawczych
Zyznarska-Dworczak, B. (2009). Innowacyjne podejścia do budżetowania a beyond budgeting. <i>Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu</i> , 117, 178-190	Przeprowadziłam analizę porównawczą tradycyjnego budżetowania ulepszonego o innowacyjne rozwiązania, z metodą zarządzania bez budżetów (<i>beyond budgeting</i>), ukazując pozytywne i negatywne skutki ich stosowania. Przedstawiłam analizę możliwości wdrożenia tych wariantów dla jednostek stosujących tradycyjne budżetowanie
Zyznarska-Dworczak, B. (2011). Funkcje benchmarkingu w rachunkowości. <i>Studia Oeconomica Posnaniensia</i> , 191, 192-200	Na tle wniosków teoretycznych w zakresie wykorzystania benchmarkingu jako instrumentu rachunkowości zarządczej zaproponowałam autorskie podejście jego zastosowania. Wskazałam podstawowe jego funkcje wzbogacające możliwości zarządzania kosztami partnerów benchmarkingowych
Zyznarska-Dworczak, B. (2011). Instrumentarium rachunkowości zarządczej wspierane przez benchmarking. <i>Zarządzanie i Finanse</i> , 1/2, 243-251	Zaprezentowałam zewnętrzny wymiar instrumentarium rachunkowości zarządczej uzyskiwany przez zastosowanie benchmarkingu w zarządzaniu kosztami. Po przedstawieniu aktualnego stanu wiedzy w zakresie możliwości zastosowania benchmarkingu jako narzędzia rachunkowości zarządczej, zaprezentowałam wnioski z analizy wpływu zastosowania tego instrumentu na zwiększenie przydatności instrumentów rachunkowości zarządczej w zarządzaniu kosztami oraz na ich rozwój w kierunku nowoczesnej i innowacyjnej formy
Zyznarska-Dworczak, B. i Szczepankiewicz, E. (2011). Concept of	Przedstawiłam wraz ze współautorką algorytm, klasyfikacje i cechy benchmarkingu, a następnie

⁵ Dokonany podział tematyczny mojego dorobku ma charakter umowny, niektóre z pozycji bibliograficznych mogą należeć do kilku obszarów, służy on wyłącznie prezentacji powiązanych ze sobą obszarów badawczych.

Publikacja	Realizacja celów badawczych
using the maturity model in improving organizational management by means of benchmarking. W: Š. Hittmár (Ed.), <i>Theory of management 3: The selected problems for the development support of management knowledge base</i> (s. 190-201). Zilina: University of Zilina	zaprezentowałyśmy koncepcję wykorzystania modelu dojrzałości w analizach benchmarkingowych. Ukazałyśmy podstawowe założenia autorskiej koncepcji, jej warunki zastosowania, a następnie zalety i słabości
Zyznarska-Dworczak, B. (2011). <i>New dimension of management accounting tools – analysis of literature and own research</i> . 34th Annual Congress European Accounting Association, Rome 2011: Programme and Collected Abstracts	Scharakteryzowałam instrumentarium rachunkowości zarządczej z perspektywy możliwości jego zintegrowania z benchmarkingiem. Ukazałam, w jaki sposób taka integracja determinuje zakres i możliwości zarządzania kosztami w przedsiębiorstwie
Zyznarska-Dworczak, B. (2011). W poszukiwaniu znaczenia terminu zarządzanie kosztami. <i>Studia Oeconomica Posnaniensia</i> , 174, 189-199.	Przeprowadziłam analizę porównawczą wybranych definicji zarządzania kosztami przy uwzględnieniu podejścia japońskiego, niemieckiego i angloamerykańskiego. Ukazałam różnicowanie określeń stosowanych w piśmiennictwie naukowym, a następnie zaproponowałam autorską definicję zarządzania kosztami
Zyznarska-Dworczak, B. (2011). Analiza roli zarządzania kosztami podmiotów gospodarczych w zglobalizowanym świecie gospodarczym. <i>Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia</i> , 640, 319-326	Zidentyfikowałam kluczowe atrybuty zarządzania kosztami determinujące jego znaczenie dla podmiotów działających w warunkach globalizacji. Wykazałam, że optymalizacja kosztów wiąże się z kontrolą ich kształtowania w czasie, poznawaniem mechanizmów i przyczyn ich powstawania, kształtowaniem polityki kosztowej zorientowanej na koszty produktu w całym cyklu życia produktu przy uwzględnieniu głównych założeń strategicznych przedsiębiorstwa
Zyznarska-Dworczak, B. (2011). Zarządzanie kosztami w świetle realizowanych przez nie funkcji zarządzania. <i>Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu</i> , 158, 534-542	Zaprezentowałam miejsce zarządzania kosztami względem rachunkowości zarządczej i zarządzania przedsiębiorstwem. Przeprowadziłam analizę możliwości wykorzystania zarządzania kosztami do realizacji podstawowych funkcji zarządzania
Zyznarska-Dworczak, B. (2012). Benchmarking we wspomaganii DSZ. W: J. Kisielnicki i J. Turyna (red.), <i>Decyzyjne systemy zarządzania</i> (s. 377-398). Warszawa: Difin	Omówiłam znaczenie pojęcia benchmarkingu, klasyfikację benchmarkingu oraz jego podstawowe atrybuty i fazy, a następnie ukazałam możliwości wykorzystania benchmarkingu w doskonaleniu decyzyjnych systemów zarządzania
Zyznarska-Dworczak, B. (2012). <i>Jak zarządzać kosztami w przedsiębiorstwie?</i> . Warszawa: Difin	Zaprezentowałam różnorodne aspekty zarządzania kosztami w przedsiębiorstwie z elementami autorskiego podejścia. Dokonałam charakterystyki operacyjnych i strategicznych instrumentów rachunkowości zarządczej z perspektywy realizowania przez nie celów i funkcji zarządzania kosztami. Ukazałam możliwości integracji wybranych instrumentów rachunkowości zarządczej. Książka składa się z czterech rozdziałów: I. Geneza i istota zarządzania kosztami w przedsiębiorstwie

Publikacja	Realizacja celów badawczych
	<p>II. Zakres zadaniowy zarządzania kosztami przedsiębiorstwie</p> <p>III. Instrumenty rachunkowości zarządczej w realizacji celów i funkcji zarządzania kosztami w przedsiębiorstwie</p> <p>IV. Zarządzanie kosztami w przedsiębiorstwie wspierane zintegrowanym instrumentarium rachunkowości zarządczej</p>
<p>Zyznarska-Dworczak, B. (2012). Determinanty wyboru instrumentarium rachunkowości zarządczej do strategicznego zarządzania kosztami. <i>Studia Oeconomica Posnaniensia</i>, 233, 155-165</p>	<p>Ukazałam wpływ czynników strukturalno-zasobowych, organizacyjnych, kulturowych oraz behawioralnych przedsiębiorstwa na skuteczność stosowania instrumentów rachunkowości zarządczej</p>
<p>Zyznarska-Dworczak, B. (2013). Instrumentarium rachunkowości zarządczej w realizacji celów zarządzania kosztami. <i>Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Handlu i Rachunkowości w Poznaniu</i>, 1(9), 124-132</p>	<p>Przedstawiłam możliwości wykorzystania operacyjnego instrumentarium rachunkowości zarządczej w poprawie efektywności wykorzystania zasobów w krótkim czasie, a także rolę jej instrumentarium strategicznego w oddziaływaniu na koszty w długim okresie</p>
<p>Zyznarska-Dworczak, B. (2013). Analiza kierunków rozwoju budżetowania z perspektywy realizacji funkcji zarządzania kosztami. W: A. Karmańska (red.), <i>Nauka o rachunkowości na progu gospodarki opartej na wiedzy: Polski sondaż środowiskowy</i> (s. 953-965). Warszawa: Oficyna Wydawnicza SGH</p>	<p>Ukazałam możliwości zintegrowania budżetowania z innowacyjnymi instrumentami rachunkowości zarządczej na przykładzie budżetowania opartego na działaniach, budżetowania w koncepcji ciągłego doskonalenia, budżetowania zintegrowanego ze strategiczną kartą wyników i budżetowania zintegrowanego z benchmarkingiem</p>
<p>Zyznarska-Dworczak, B. (2013). Ryzyko w zarządzaniu kosztami. W: J. Turyna i J. Rak (red.), <i>Finansowe uwarunkowania rozwoju organizacji gospodarczych: Ryzyko w rachunkowości i zarządzaniu finansami</i> (s. 367-381). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego</p>	<p>Dokonałam oceny, w jaki sposób przedsiębiorstwo może i powinno uwzględniać ryzyko w zarządzaniu kosztami. Tradycyjne podejścia do zarządzania ryzykiem w rachunkowości uzupełniłam o nieopisywane dotychczas w literaturze spojrzenie na zarządzanie kosztami z perspektywy zarządzania ryzykiem</p>
<p>Zyznarska-Dworczak, B. (2013). System zarządzania kosztami w polskim przedsiębiorstwie pod wpływem procesów globalizacji. <i>Przedsiębiorczość i Zarządzanie</i>, XIV/12, 197-207</p>	<p>Ukazałam wnioski z analizy zmian systemu zarządzania kosztami w polskich przedsiębiorstwach na tle cech charakterystycznych dla zarządzania kosztami w ujęciu japońskim, niemieckim i anglosaskim</p>
<p>Zyznarska-Dworczak, B. (2014). Zintegrowane instrumentarium rachunkowości zarządczej kluczem do zarządzania kosztami we współczesnym przedsiębiorstwie. <i>Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu</i>, 326, 377-385</p>	<p>Oceeniłam możliwości realizacji celów zarządzania kosztami za pomocą zintegrowanego instrumentarium rachunkowości zarządczej w postaci budżetowania zintegrowanego z rachunkiem kosztów działań, strategicznej karty wyników sprzężonej z koncepcją ciągłego doskonalenia i z benchmarkingiem, a także benchmarkingu procesowego oraz benchmarkingu w koncepcji ciągłego doskonalenia</p>
<p>Matuszak, Ł. i Zyznarska-Dworczak, B. (2017). Strategiczna rachunkowość zarządcza. W: A. Kamela-Sowińska i M. Macuda (red.),</p>	<p>Omówiłam wraz ze współautorem istotę i instrumentarium strategicznej rachunkowości zarządczej, a następnie scharakteryzowaliśmy wybrane</p>

Publikacja	Realizacja celów badawczych
<i>Rachunkowość zarządcza</i> (s. 127-163). Poznań: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu.	instrumenty oraz wybrane syntetyczne mierniki dokonania przedsiębiorstwa, istotne z punktu widzenia koncepcji <i>Value Based Management</i>

Drugim obszarem tematycznym podejmowanych przeze mnie badań jest „Rozwój sprawozdawczości finansowej i pozafinansowej przedsiębiorstw a jej atestacja”. Do rezultatów poznawczych zaprezentowanych w moim dorobku publikacyjnym z tego obszaru (16 pozycji) zaliczam wyniki przeprowadzonej oceny rozwoju sprawozdawczości przedsiębiorstw z perspektywy nowych zadań dla nauki i praktyki rachunkowości. Dotyczyła ona w szczególności określenia znaczenia zasady kontynuacji działalności w świetle polskich i międzynarodowych standardów rachunkowości oraz standardów rewizji finansowej, zmian (i ich tendencji) związanych z rozszerzeniem przedmiotowym sprawozdawczości przedsiębiorstw i ich wpływu na zadania rachunkowości oraz rewizji finansowej dotyczące zapewniania cech jakościowych informacji ujawnianych interesariuszom. Obejmowała także ocenę regulacji prawnych i innych standardów regulujących sprawozdawczość przedsiębiorstw oraz jej niezależną weryfikację. Badania dotyczyły rozwoju rachunkowości w krajach europejskich, w tym głównie w Polsce i Chorwacji (tabela 9).

Tabela 9. Publikacje w obszarze „Rozwój sprawozdawczości finansowej i pozafinansowej przedsiębiorstw a jej atestacja”

Publikacje	Realizacja celów badawczych
Zyznarska-Dworczak, B. (2009). Znaczenie zasady kontynuacji działalności w sprawozdawczości finansowej. W: W. Gabrusewicz (red.), <i>Rachunkowość i audyt w warunkach kryzysu finansowego</i> (s. 167-177). Poznań: ZPW	Ukazałam znaczenie zasady kontynuacji działalności jednostki w świetle polskich i międzynarodowych standardów rachunkowości, a następnie w świetle krajowych i międzynarodowych standardów rewizji finansowej
Zyznarska-Dworczak, B. (2010). The concept of going concern in light of the Polish and international accounting standards – problematic approach. <i>Studia Oeconomica Posnaniensia</i> , 163, 190-203	Przeprowadziłam analizę porównawczą polskich i międzynarodowych standardów rachunkowości w zakresie zasady kontynuacji działalności i wpływu jej oceny na wycenę zasobów jednostki oraz prezentację danych w sprawozdaniu finansowym
Zyznarska-Dworczak, B. (2011). Internet w działalności zawodowej biegłych rewidentów. W: W. Gabrusewicz (red.), <i>Problemy sporządzania i badania sprawozdań finansowych w aktualnych uwarunkowaniach gospodarczych</i> (s. 153-159). Poznań: Krajowa Izba Biegłych Rewidentów – OR w Poznaniu	Omówiłam rolę i zakres wykorzystania internetu w działalności podmiotów uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz w funkcjonowaniu samorządu zawodowego biegłych rewidentów. Analizę przeprowadziłam w podziale na fakultatywne i obligatoryjne stosowanie internetu, wynikające z ustawy o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz o nadzorze publicznym
Zyznarska-Dworczak, B. (2012). Cele badania sprawozdania finansowego w obliczu zmian warunków prawno-gospodarczych. W: S. Sojak (red.), <i>Rachunkowość: dylematy praktyki gospodarczej</i> (s. 709-721). Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika	Ukazałam zmiany celów badania sprawozdania finansowego pod wpływem zmian warunków funkcjonowania podmiotów gospodarczych determinujących różne oczekiwania informacyjne użytkowników sprawozdania finansowego oraz zmiany regulacji prawnych

Publikacje	Realizacja celów badawczych
Zyznarska-Dworczak, B. (2015). Rewizja finansowa wobec zmian w raportowaniu osiągnięć przedsiębiorstw. W: M. Remlein (red.), <i>Rachunkowość Warta Poznania – teoria, praktyka, polityka rachunkowości</i> (s. 251-258). Poznań: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu	Przedstawiłam wnioski z analizy rozwoju rewizji finansowej pod wpływem zmian w raportowaniu osiągnięć przez przedsiębiorstwo. Dokonałam oceny możliwości oceny wiarygodności danych dotychczas niepodlegających obligatoryjnej weryfikacji przez biegłego rewidenta, w tym dotyczących informacji ujawnianych z tytułu rozrachunku z odpowiedzialności społecznej przedsiębiorstwa
Zyznarska-Dworczak, B. (2015). Wiarygodność raportowania zintegrowanego w świetle strategiczno-informacyjnego paradygmatu rachunkowości. <i>Studia Oeconomica Posnaniensia</i> , 1, 191-204	Dokonałam oceny możliwości zapewnienia wiarygodności raportowania zintegrowanego jako podstawowej cechy jakościowej informacji, przeprowadzonej w świetle strategiczno-informacyjnego paradygmatu rachunkowości. Na podstawie oceny międzynarodowych standardów normalizujących raportowanie zintegrowane sformułowałam wniosek wskazujący na potrzebę zwiększania wiarygodności raportów zintegrowanych poprzez zapewnienie ich niezależnej weryfikacji zewnętrznej
Zyznarska-Dworczak, B. (2016). Determinanty rozwoju sprawozdawczości niefinansowej w świetle pozytywnej i normatywnej teorii rachunkowości. <i>Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu</i> , 436, 307-315. doi: 10.15611/pn.2016.436.31	Przedstawiłam wnioski z przeprowadzonej analizy determinant rozwoju sprawozdawczości niefinansowej w świetle teorii pozytywnych i normatywnych rachunkowości. Przedstawiłam odpowiedzi na postawione pytania badawcze dotyczące zasadniczych kierunków rozwoju sprawozdawczości niefinansowej oraz wyjaśnienia determinant jej rozwoju, wskazując jednocześnie potrzebę standaryzacji prezentacji informacji niefinansowej przy wykorzystaniu ram teoretycznych normatywnych teorii rachunkowości
Zyznarska-Dworczak, B. (2016). Rozwój sprawozdawczości niefinansowej a możliwości jej zewnętrznej weryfikacji. <i>Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach</i> , 285, 218-227	Celem artykułu była ocena tendencji zmian w sprawozdawczości niefinansowej w aspekcie możliwości poddania jej zewnętrznej weryfikacji. Wobec rosnącego znaczenia informacji niefinansowej ukazałam potrzebę jej uwierzytelniania oraz sformułowałam kierunki zmian w jej weryfikowaniu
Zyznarska-Dworczak, B. (2016). Weryfikacja danych pozafinansowych w raportowaniu osiągnięć jednostek odpowiedzialnych społecznie. <i>Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia</i> , 2(80), 525-532. doi: 10.18276/frfu.2016.2.80/2-56	Dokonałam oceny zakresu i charakteru weryfikacji wiarygodności danych pozafinansowych z raportach osiągnięć jednostek odpowiedzialnych społecznie. Po analizie teoretycznych przesłanek rozwoju weryfikacji sprawozdawczości niefinansowej w świetle teorii legitymizacji ukazałam wymogi regulacyjne w tym zakresie, a następnie trendy w praktyce weryfikacji danych niefinansowych podmiotów polskich i funkcjonujących w Europie Zachodniej
Zyznarska-Dworczak, B. (2017). Determinants for the development of non-financial reporting and its external verification in the light of accounting theory and practice. <i>Studia Oeconomica Posnaniensia</i> , 5(6), 136-149. doi: 10.18559/soep.2017.6.8	Ukazałam główne determinanty rozwoju sprawozdawczości niefinansowej i jej zewnętrznej niezależnej weryfikacji w świetle teorii rachunkowości. Na podstawie studiów zagranicznej i polskiej literatury przedmiotu, analizy regulacji i norm dotyczących raportowania osiągnięć jednostek na rzecz zrównoważonego rozwoju wykazałam potrzebę sprzężonej prezentacji danych finansowych

Publikacje	Realizacja celów badawczych
	i niefinansowych umożliwiającą ich zewnętrzną weryfikację
Zyznarska-Dworczak, B. i Fijałkowska, J. (2018). Sustainability assurance in the light of the legitimacy theory. <i>Przedsiębiorczość i zarządzanie</i> , XIX (11/II), 395-409	Przeprowadziłam wraz ze współautorką ocenę atestacji ujawnień dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego w świetle teorii legitymizacji. Na podstawie badania przesłanek wynikających z praktyki przedsiębiorstw i działań regulatorów w analizowanym zakresie udowodniłyśmy tezę, że atestacja stanowi ważne źródło legitymizacji dla przedsiębiorstwa działającego na rzecz rozwoju zrównoważonego
Zyznarska-Dworczak, B. (2018). Accounting theories towards non-financial reporting. <i>Studia Ekonomiczne</i> , 356, 157-169	Ukazałam komplementarność podejścia teorii pozytywnych i normatywnych wobec oceny rozwoju raportowania z dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego
Kutera, M. i Zyznarska-Dworczak, B. (2018). Narracja w sprawozdawczości – jak ją weryfikować?. <i>Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów</i> , 160, 99-111	Przedstawiłam wraz ze współautorką potrzebę zmian dostosowawczych do nowych potrzeb rynku w zakresie metodologii atestacji sprawozdawczości przedsiębiorstw z dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego, a także w zakresie określenia odpowiedzialności podmiotu weryfikującego dane
Zyznarska-Dworczak, B. (2018). The Reliability reliability of integrated reporting. <i>Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu</i> , 503, 494-502. doi: 10.15611/pn.2018.503.44	Omówiłam wnioski z analizy wiarygodności danych niefinansowych ujawnianych w ramach sprawozdawczości zintegrowanej
Zyznarska-Dworczak, B. i Mamić Sačer, I. (2018). Comparative Study study between Polish and Croatian accounting systems. W: <i>Conference Book of Abstracts – Theory and Applications in the Knowledge Economy TAKE 2018</i> (s. 30-31)	Przeprowadziłam wraz ze współautorką analizę porównawczą systemu rachunkowości w Chorwacji i Polsce na podstawie jego podstawowych struktur
Mamić Sačer, I. i Zyznarska-Dworczak, B. (2019). Accounting systems in Croatia and Poland – comparative study. <i>Zagreb International Review of Economics & Business</i> , Vol. XXII, No. 1, May (w druku, po pozytywnych recenzjach, termin ukazania maj 2019)	Omówiłam wraz ze współautorką struktury systemu rachunkowości w Chorwacji i w Polsce oraz uwarunkowania jego rozwoju i możliwości wdrażania międzynarodowych standardów rachunkowości. Przeprowadziłyśmy analizę głównych aktów prawnych regulujących system rachunkowości w wybranych krajach, wskazując podobieństwa i różnice oraz historyczne, społeczne i kulturowe przyczyny ich występowania

Trzeci obszar tematyczny w moim dorobku publikacyjnym to „Zarządcze aspekty rachunkowości w realizacji zasad rozwoju zrównoważonego”. Rezultaty poznawcze mojego wstępnego etapu rozpoznania naukowego badanego obszaru wiążą się z potrzebą dostrzeżenia zmian rozwoju rachunkowości nie tylko pod wpływem szeroko opisywanej w piśmiennictwie naukowym ewolucji sprawozdawczości niefinansowej, ale także zmian roli rachunkowości w zarządzaniu przedsiębiorstwem dążącym do realizacji założeń strategii rozwoju zrównoważonego. Do tego obszaru zaliczam sześć publikacji (tabela 10).

Tabela 10. Publikacje w obszarze „Zarządcze aspekty rachunkowości w realizacji zasad rozwoju zrównoważonego”

Publikacje	Realizacja celów badawczych
Zyznarska-Dworczak, B. (2014). System rachunkowości zarządczej w dobie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw. <i>Studia Oeconomica Posnaniensia</i> , 5, 142-156	Ukazałam potrzeby dostosowania systemu rachunkowości zarządczej do przyjętych w danym przedsiębiorstwie założeń strategii rozwoju zrównoważonego. Wskazałam rolę systemu rachunkowości zarządczej w zaspokajaniu potrzeb informacyjnych interesariuszy przedsiębiorstwa odpowiedzialnego społecznie
Zyznarska-Dworczak, B. (2014). Znaczenie zarządczej rachunkowości odpowiedzialności społecznej w przedsiębiorstwie. <i>Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu</i> , 329, 334-341. doi: 10.15611/pn.2014.329.36	Przeprowadziłam analizę wpływu dążenia przez przedsiębiorstwo do harmonizacji realizacji celów ekonomicznych, społecznych i środowiskowych na postrzeganie celów zarządzania kosztami, determinujących budowę i funkcje systemu rachunkowości zarządczej
Zyznarska-Dworczak, B. (2015). Zarządcza rachunkowość zrównoważona w świetle teorii legitymizacji. <i>Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości</i> , 82(138), 181-190. doi: 10.5604/16414381.1155824	Podjęłam próbę odpowiedzi na pytania badawcze: jak rachunkowość legitymizuje status przedsiębiorstwa zrównoważonego, w jaki sposób wewnętrzna rachunkowość odpowiedzialności społecznej staje się narzędziem legitymizacji przedsiębiorstwa zrównoważonego oraz jakie są kierunki jej rozwoju
Zyznarska-Dworczak, B. (2015). Zrównoważone zarządzanie kosztami wobec alternatywnych badań naukowych w rachunkowości zarządczej. <i>Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu</i> , 398, 500-508. doi: 10.15611/pn.2015.398.47	Wyzaczyłam znaczenie zrównoważonego zarządzania kosztami w świetle alternatywnych badań naukowych w rachunkowości zarządczej. Zaprezentowałam to podejście jako integrujące różne perspektywy oceny możliwości oddziaływania na koszty i ich wpływ na otoczenie przedsiębiorstwa dążącego do realizacji zasad rozwoju zrównoważonego
Zyznarska-Dworczak, B. (2016). Sustainable management accounting development perspectives in the light of alternative management accounting research. <i>International Conference on Accounting, Finance and Financial Institutions. Theory Meets Practice: Abstract Book</i> , 40	Rozważyłam możliwości przeprowadzania badań nad rozwojem zarządczej rachunkowości zrównoważonej w świetle badań alternatywnych. Na tle cech współczesnej rachunkowości zarządczej ukazałam ograniczenia badań w nurcie konwencjonalnym. Przedstawiłam wpływ pochodzenia autorów na stosowane przez nich teorie w badaniach w rachunkowości zarządczej, w tym podejścia alternatywnego
Zyznarska-Dworczak, B. (2018). Legitimacy theory in management accounting research. <i>Problemy Zarządzania</i> , 1(72), 195-203. doi: 10.7172/1644-9584.72.12	Wykorzystałam perspektywę teorii legitymizacji do objaśnienia kierunków zmian rachunkowości zarządczej w przedsiębiorstwie dążącym do realizacji zasad rozwoju zrównoważonego

Ostatni obszar tematyczny moich badań ma charakter empiryczny i wiąże się z ukazaniem „Praktyczne przesłanki zmian rachunkowości zorientowanej na realizację zasad rozwoju zrównoważonego w krajach Europy Środkowej i Wschodniej”. Rezultaty poznawcze przeprowadzonych badań prezentują wyniki empirycznego badania rozwoju sprawozdawczości w badanym regionie na podstawie oceny raportów z działań instytucji finansowych wynikających z ich odpowiedzialności społecznej i środowiskowej w ramach koncepcji *accountability*. Do tego obszaru tematycznego zaliczam sześć publikacji (tabela 11).

Tabela 11. Publikacje w obszarze “Praktyczne przesłanki zmian rachunkowości zorientowanej na realizację zasad rozwoju zrównoważonego w krajach Europy Środkowej i Wschodniej”

Publikacja	Realizacja celów badawczych
Fijałkowska, J. i Zyznarska-Dworczak, B. (2017). Społeczna odpowiedzialność biznesu a tworzenie wartości banków. <i>Zarządzanie i Finanse</i> , 2(1), 107-119	Udowodniłam wraz ze współautorką, że jednym z narzędzi budowania wartości banków jest ich zaangażowanie w obszarze społecznej odpowiedzialności biznesu. Ukazałyśmy także, że istnieje pozytywna relacja między zaangażowaniem banków w CSR a ich wynikami finansowymi przyczyniającymi się do budowania wartości
Artykuł nr 1 z cyklu publikacji	Por. podrozdział 4.2 autoreferatu
Artykuł nr 2 z cyklu publikacji	
Artykuł nr 3 z cyklu publikacji	
Zyznarska-Dworczak, B. (2018). A research note of potential scientific management accounting research area in CEECs. <i>Journal of Accounting and Management Information Systems</i> , 17(2), 252-265. doi: 10.24818/jamis.2018.02004	Zamieściłam rozważania naukowe w postaci komentarza do koncepcji przeprowadzania badań dotyczących rozwoju zarządczej rachunkowości zrównoważonej w krajach Europy Środkowo-Wschodniej, promując jej postrzeganie w szerszym – społecznym, etycznym, środowiskowym, kulturalnym i historycznym kontekście
Fijałkowska, J. i Zyznarska-Dworczak, B. (2018). Sustainability reporting of Polish banks – a step towards greater accountability?. <i>Przedsiębiorczość i Zarządzanie</i> , XIX (1) cz. 1, 47-61	Ukazałam wraz ze współautorką sprawozdawczość z dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego jako instrument komunikowania wyników banków z rozrachunku z działań dokonywanych w ramach koncepcji <i>accountability</i> . Przedstawiłyśmy wyniki badań w zakresie ujawnień polskich banków na temat dokonań na rzecz rozwoju zrównoważonego w latach 2012–2016, wskazując różnicowanie w tym zakresie, trendy w liczbie raportów i zakresie ujawnianych zagadnień

Mój naukowy dorobek publikacyjny napisany we współautorstwie jest wynikiem mojej współpracy naukowej o charakterze międzywydziałowym, międzyuczelnianym i międzynarodowym (III.F).

5.3. Dodatkowe informacje

Poza dorobkiem publikacyjnym do osiągnięć naukowych zaliczam również otrzymane nagrody i wyróżnienia oraz pełnienie funkcji naukowych w renomowanych czasopismach, co potwierdza:

- otrzymana nagroda zespołowa II stopnia za oryginalne i twórcze osiągnięcie naukowe w roku akademickim 2016/2017 zgodnie z Komunikatem nr 18/2017 Rektora Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu z dnia 13 października 2017 roku w sprawie nagród dla nauczycieli akademickich (II.H);
- recenzowanie publikacji naukowych, w tym także w języku angielsku, dla czasopism *Sustainability* (IF 2.177), *Journal of Accounting and Management Information Systems* (z listy ERIH), *Journal of Business Theory and Practice*, *Zeszytów Teoretycznych Rachunkowości* oraz publikacji konferencji międzynarodowych (TAKE Theory and Applications in the Knowledge Economy, International Odyssey Conference on Economics and Business) (III.P);
- członkostwo w radzie naukowej międzynarodowych czasopism, w tym amerykańskiego czasopisma *Journal of Business Theory and Practice*, wydawanego w Stanach Zjednoczonych od 1960 r. (III.G).

6. Działalność dydaktyczna, popularyzatorska i organizacyjna

Od początku kariery akademickiej jestem mocno zaangażowana w pracę dydaktyczną, działalność popularyzatorską i organizacyjną. Do głównych osiągnięć mojej aktywności w tym zakresie zaliczam następujące dokonania:

- członkostwo komisji rekrutacyjnych na Wydziale Zarządzania Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu (III.Q);
- członkostwo w zespole do spraw przygotowania studiów dualnych Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu (III.I);
- pełnienie funkcji promotora pomocniczego w przewodzie doktorskim (III.K);
- prowadzenie seminarium magisterskiego i licencjackiego na Wydziale Zarządzania i Wydziale Ekonomii Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu (84 prac dyplomowych, w tym 38 prac magisterskich i 46 prac licencjackich);
- recenzowanie prac dyplomowych na Wydziale Zarządzania i Wydziale Ekonomii Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu (kilkadziesiąt prac magisterskich i licencjackich);
- prowadzenie wykładów i ćwiczeń dla studentów I i II stopnia studiów stacjonarnych i niestacjonarnych na Wydziale Zarządzania i Wydziale Ekonomii Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu z różnego zakresu tematycznego obszaru rachunkowości, w tym z rachunkowości finansowej, zaawansowanej rachunkowości finansowej, sprawozdawczości finansowej, rachunku kosztów, rachunkowości zarządczej, auditingu, *financial audit* (w języku angielskim), a także z rewizji finansowej ACCA na kierunku z międzynarodową akredytacją *Association of Chartered Certified Accountants* (III.I);
- prowadzenie 20 kursów na platformie dydaktycznej *Moodle* Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu (III.I);
- opracowywanie sylabusów przedmiotów wykładanych przez Katedrę Rachunkowości Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, w tym przedmiotów prowadzonych w języku angielskim *financial audit* i *audit and assurance* (III.I);
- bardzo wysoka ocena studentów Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu (powyżej średnich dla pracowników uczelni i pracowników katedry), wyrażana w semestralnych ankietach studenckich (III.I);
- pełnienie funkcji opiekuna grup dziekańskich studiów stacjonarnych i niestacjonarnych Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu (III.J);
- współredakcja naukowa czterech zbiorów zadań z rachunku kosztów i rachunkowości zarządczej oraz autorstwo i współautorstwo 16 rozdziałów w materiałach dydaktycznych z rachunkowości finansowej, rachunku kosztów i rachunkowości zarządczej (II.B);
- prowadzenie warsztatów i szkoleń o charakterze zawodowym, w tym dla pracowników kwestury Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu oraz w ramach współpracy z Fundacją Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu (III.I);
- członkostwo w organizacjach naukowych i zawodowych – *European Accounting Association* (w latach 2011–2012), Krajowej Izbie Biegłych Rewidentów (od 2011 r.), Stowarzyszeniu Księgowych w Polsce (od 2011 r.) oraz Polskim Towarzystwie Ekonomicznym (od 2009 r.) (III.H);

- udział w wielu konferencjach naukowych, w tym międzynarodowych (II.I i III.B), oraz wygłaszanie podczas nich referatów (II.I);
- członkostwo w komitetach organizacyjnych międzynarodowych konferencji naukowych (III.C).

Dotychczas nie ubiegałam się o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego.

Zygmunt-Dworczak

Podpis wnioskodawcy